

МЕМЛЕКЕТ БАСШЫСЫ ҚАСЫМ-ЖОМАРТ ТОҚАЕВТЫҢ ҚАЗАҚСТАН ХАЛҚЫНА ЖОЛДАУЫ «ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ ДӘУІРІНДЕГІ ҚАЗАҚСТАН: ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕР ЖӘНЕ ОНЫ ТҮБЕГЕЙЛІ ЦИФРЛЫҚ ӨЗГЕРІСТЕР АРҚЫЛЫ ШЕШУ»

Құрметті депутаттар!

Өткен аптада Парламенттің жаңа сессиясы ашылды.

Қызметтеріңізге табыс тілеймін! Алдыңғы сессия жемісті болды деп күмәнсіз айтуға болады. Елге қажетті көптеген заң қабылданды.

Халықтың көкейінде жүрген өзекті мәселелер көтерілді, жан-жақты талқыланды. Депутаттар жазғы демалыс кезінде аймақтарға барып, азаматтармен кездесті. Енді жұртшылық айтқан мәселелерді саралап, Үкіметпен бірге пысықтап, осы сессия барысында ескеру қажет.

Жалпы, Парламент депутаттары елімізде түбегейлі реформалар жасау жолында маңызды рөл атқарып келеді. Сіздерге зор ризашылығымды білдіремін.

Қымбатты отандастар!

Құрметті Парламент депутаттары және Үкімет мүшелері!

Қазір дүние жүзі жаңа тарихи дәуірге қадам басты.

Бұл дәуірдің барша адамзат үшін оңай болмайтыны анық. Алпауыт елдер мен халықаралық одақтар арасындағы қарама-қайшылықтардың ауқымы есіп бара жатыр.

Халықаралық қатынастағы шиеленістер мен озбырлықтың салдарынан қақтығыстар мен соғыстар белең алды.

Кейбір мемлекеттердің ішкі және сыртқы саясатында есіре ұлтшылдық күшейді.

Әлем экономикасында теңсіздіктер мен қайшылықтар ушыға түсті. Кейбір мемлекеттер экономикалық дамуда артта қалып, кейбір елдер жасанды интеллект саласында теңдессіз табысқа жетуде.

Халықаралық құқықтың мән-маңызы кете бастады.

Ал Біріккен Ұлттар Ұйымы өзінің рөлі мен мәртебесіне сай қазіргі басты түйткілдерді шешуге қауқарсыз болуда.

Экологиялық және техногендік апаттардың кесірінен түрлі елдердің экономикасы орасан шығынға батауда.

Батыстағы этносаралық-дінаралық үйлесім мен мәдени әралуандық тұжырымдамасы дағдарысқа ұшырады. Жаһандық деструктивті күштер ұлттық мәдениеттер мен дәстүрлердің іргесін шайқауда.

Босқындардың саны көбейіп, көші-қон

дағдарысы туындады. Адам саудасы, қару-жарақ пен есірткі саудасы да өршіп тұр.

Бұрын-соңды болмаған мүлде жаңа сын-қатерлер күллі адамзаттың қауіпсіздігіне нұқсан келтіруде. Тіпті жасанды интеллектті пайдаланып, аса қауіпті қару жасайтындар пайда болды.

Геосаяси ахуалдың түбірімен өзгере бастағанын аңғартатын басқа да факторлар аз емес. Қысқаша айтсақ, әлемде жаңа геосаяси тәртіп орныға бастады.

Қазақстан – әлем қауымдастығының ажырамас бөлігі. Мемлекетіміз Еуразия құрлығының дәл ортасында орналасқан.

Қазіргі заман бұлыңғыр, тұрақсыз болса да, біз бәріміз жаппай цифрландыру және жасанды интеллект дәуіріне қадам бастық.

Менің негізгі мақсатым – осындай түрлі қатерге толы кезеңде еліміздің тұрақты әлеуметтік-экономикалық дамуын және қауіпсіздігін қамтамасыз ету.

Өскелең ұрпақ бақытты, бөрекелі өмір сүруге тиіс. Сол үшін бәріміз бір ұлт

болып, табанды еңбек етуіміз керек. Бұл – баршамызға ортақ өте маңызды жұмыс, аса жауапты азаматтық және ұлттық міндет.

Жұмысымыз қаншалықты күрделі болса да, біз міндетті түрде табысқа жетуіміз керек. Басқа жол жоқ. Себебі, бұл – еліміздің болашағы, халқымыздың тағдыры. Сондықтан барлық реформаны салмақты көзқараспен, мұқият, жан-жақты ойластырып, сапалы түрде жүзеге асыруымыз керек.

Баршаңызға мәлім, соңғы жылдары Қазақстанда ауқымды өзгерістер жасалды. Еліміздің саяси жүйесі анағұрлым озық әрі ашық бола түсті.

Азаматтарымыздың сана-сезімі, болмысы өзгеріп жатыр. Соның арқасында халқымыздың мемлекеттік институттарға, заңға және әділдік пен тәртіпке деген сенімі нығаяды.

Бірақ алдымызда ауқымды жұмыс бар. Қоғамды жаңғырту үшін әлі де көп шаруа атқаруымыз керек.

Қазір ел экономикасында реформалар

жүргізіліп жатыр. Инфрақұрылымға және жаңа өндіріс орындарын ашуға қомақты инвестиция салынып жатыр. Мұның бәрі халықтың әл-ауқатын және еліміздің әлеуетін арттыру үшін жасалып жатқаны айдан анық.

Жасанды интеллектің қарқынды дамуы қазірдің өзінде халықтың, әсіресе, жастардың мінез-құлқы мен болмыс-бітіміне әсер етіп жатыр.

Басқаша болуы мүмкін емес. Себебі бұл үрдіс бүкіл әлемде қалыптасқан тәртіпті және адамдардың өмір сүру салтын біржола өзгертуде. Біз бұған дайын болып, батыл әрекет етуіміз керек. Әйтпесе артта қалудың салдары өте ауыр болады.

Сондықтан мен алдымызға өте маңызды стратегиялық мақсат қойдым. Қазақстан үш жыл ішінде міндетті түрде жаппай цифрлық ел болуы керек.

Біз жаппай цифрландыру және жасанды интеллект технологиясын барынша енгізу арқылы экономиканы жаңғыртуымыз қажет. Ол үшін, ең алдымен, Цифрлық кодексті тезірек қабылдаған жөн.

Бұл заңда цифрландыру үдерісінің негізгі бағыттары, соның ішінде жасанды интеллект, платформалық экономика, үлкен дерекқорларды пайдалану және басқа да мәселелер айқындалуға тиіс.

Жаңа технологиялық қалыптың ажырамас бөлігіне айналу үшін бүкіл мемлекеттік басқару жүйесін қайта құрып, оның азаматтар мүддесіне сай болуын қамтамасыз ету, сондай-ақ ашықтығы мен тиімділігін есептеп арттыру керек.

Сондықтан қазіргі құзырлы министрліктің негізінде Жасанды интеллект және цифрлық даму министрлігін құру қажет деп санаймын. Жаңа министрлікті Премьер-министрдің орынбасары деңгейіндегі маман басқаруы керек.

Үкімет экономиканың барлық саласын жаңғырту үшін жаппай жасанды интеллектті енгізу қажет.

Қазақстанды бәсекеге қабілетті ел ретінде дамытамыз десек, жұмысымызды жаңаша тәсілмен жүргізуіміз керек.

Жалғасы 2-5 беттерде.

АУДАН АКТИВІНДЕ

МАҒЖАНДЫҚТАР ЖОЛДАУДА ЖҮКТЕЛГЕН МІНДЕТТЕРДІ ТАЛҚЫЛАДЫ

2025 жылдың 8 қыркүйегінде Мемлекет басшысы Қазақстан халқына жыл сайыны Жолдауын жариялады. Бұл – еліміздің болашағына бағыт-бағдар беретін аса маңызды саяси оқиға.

теллект пен цифрлық трансформация дәуіріндегі Қазақстанның стратегиялық бағытын айқындады.

Мемлекет басшысы шешуші іс-қимылды, бірлікті талап ететін жаңа тарихи дәуірге еніп отырғанымызды атап өтті.

Президент экономиканың түрлі салаларында цифрландыру және жасанды интеллект құралдарын енгізу міндетін қойды. Осы қадамдардың барлығы жаңа Ұлттық цифрлық даму стратегиясында біріктіріледі, - деді Рахат Назымбекұлы.

Жолдауға қатысты аудандық мәслихат төрағасы Айзада Рахметова, аудан әкімінің орынбасары Достан Тасмағанбетов, экономика және қаржы бөлімінің басшысы Азамат Қыраубаев, көсіпкерлік бөлімінің басшысы Әділжан Әлжанов, ауыл шаруашылығы және ветеринария бөлімінің басшысы Әлібай Құсайынов, тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығы, жолаушылар көлігі және автомобиль жолдары бөлімінің басшысы Асхат Қыраубаев, жұмыспен қамту және әлеуметтік бағдарламалар бөлімі басшысының орынбасары Елена

Умовист, білім бөлімінің басшысы Талғат Қарабаев, аудандық аурухананың директоры Гүлбану Сағындықова, Булаев қаласындағы кәсіби дайындық және қызмет көрсету колледжінің директоры Ермек Бәкіров кезек-кезек сөз алып, Мемлекет басшысының Жолдаудағы әрбір сөзі – әділеттілікке негізделген қоғам құруға, тұрақты өркендеуге және Қазақстанның болашағына сеніммен қадам басуға шақырғанын атап өтті.

Құрметті мағжандықтар! Аталған міндеттерді жүзеге асыруға арқайсымыз өз үлесімізді қосудымыз керек. Бірлескен қызметтің арқасында ғана Жолдауда айтылған мақсаттарға қол жеткізіп, ауданның және еліміздің гүлденуін қамтамасыз ете аламыз.

Әр адамның үлесі өте маңызды. Біз бәріміз бірге алға қойылған мақсаттарға қол жеткізе алатынымызға сенімдімін, - деді жынды қорытындылаған аудан әкімі Рахат Смағұлов.

Еркін ТӨЛЕГЕН.

Президент Жолдауы – тек ресми құжат қана емес, халқымызбен ашық сұхбат, елдің бірлігі мен тұрақты дамуына жаңа серпін беретін бағдар. Жолдауда стратегиялық басымдықтар, ұлттық міндеттер мен мемлекетіміздің жаңа кезеңдегі даму жолдары айқындалады.

Мағжан Жұмабаев ауданының активі Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың «Жасанды интеллект дәуіріндегі Қазақстан: өзекті мәселелер және оны түбегейлі цифрлық өзгерістер арқылы шешу» атты Қазақстан халқына

Жолдауын талқылап, Президент жүктеген міндеттерді жүзеге асыру жолдарын сөз етті.

Аудан әкімі Рахат Смағұловтың төрағалығымен өткен жиында аудан әкімінің орынбасарлары, мәслихат депутаттары, құқық қорғау органдарының, мекемелер мен қоғамдық ұйымдардың басшылары, Булаев қаласы мен ауылдық округтердің әкімдері, аудан әкімі аппаратының қызметкерлері қатысты.

Өз Жолдауында ел Президенті Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаев жасанды ин-

«ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕР ЖӘНЕ ОНЫ ТҮБЕГЕЙЛІ

Жалаасы, басы 1-бетте.

Осы орайда, алдымызда тұрған мынадай маңызды міндеттерге тоқталып өткіміз келеді. Бірінші. Елімізге қомақты инвестиция тарту керек.

Қазір дүние жүзінде инвестицияға талас күшейіп барады. Жаңа инвестициялық кезеңді бастауымыз қажет. Қазіргі инвестиция тарту саясаты мардымды деп айта алмаймын. Қаражаттың көбі шикізат салаларына құйылып жатыр. Жалпы, бұл жаман емес, осындай инвестициялар бізге қажет.

Бірақ қазір алдымызда тұрған міндет – басқа. Бұл – өңдеу саласына көбірек қаражат тарту. Сондықтан Үкімет инвестицияға саясатына басқаша көзқараспен қарауы керек. Қажет болса, жоғары технологияларға салынатын инвестицияларға жеңілдік беруге болады. Сондай-ақ мемлекеттің инвестициясы мен жеке бизнестің ірі бастамаларына бірдей назар аудару қажет.

Ірі инвесторлармен қатар орта және шағын инвесторлармен тығыз байланыста жұмыс істеу керек. Қаражаттың қай бағытта, қандай мақсатпен және қанша көлемде қажет екенін нақты білу қажет. «Инвестицияға тапсырыс» өндірістің суранысына сай жасалуы керек.

Еліміздегі инвесторлармен қарым-қатынасы жүйесі күрделі әрі бытыраңқы. Қағазбастылық көп, түрлі органдардың құзыреттері қайталанатын. Ал қазіргі күрделі ахуал кезінде инвестиция тарту – кезек күттірмейтін мәселе, бізге жаңа ұстаным қажет. Қалай болса да, инвестиция тарту бойынша барлық үйлестіру жұмысы тікелей Премьер-министрге жүктелуді. Жаңа министрлік құрудың қажеті жоқ.

Бірақ кезге оттай басылатын нәрсе: елімізде бірде-бір мекеменің атауында инвестиция деген сөз жоқ. Инвестиция тіпті, жетім бала сияқты үш-төрт мекемеге ортақ мәселе болып, өз жолын таппай жүр. Сондықтан Премьер-Министр он күн ішінде нақты ұсыныс беруге тиіс.

Бұдан бөлек, Үкіметке инвестиция тарту жүйесін түгел жаңғырту жөніндегі нақты іс-шаралар жоспарын мейлінше қысқа мерзім ішінде әзірлеуді тапсырамын.

Меніңше, Бас прокуратураның Заңсыз активтерді қайтару жөніндегі комитетінің атауын Инвесторлардың құқығын қорғау жөніндегі комитет деп өзгертетін кез келді.

Бас прокуратура заңсыз актив иелерімен өнімді жұмыс істегенін айта кету керек. Соның нәтижесінде қазынаға 850 миллиард теңгеге жуық қаржы қайтарылды.

Бұл қаражат он мектеп, төрт спорт ғимаратын салуға, 235 денсаулық сақтау нысаны мен 177 су инфрақұрылымы нысанының құрылысына және жеңдеу жұмыстарына бөлінді.

Республикалық бюджетке тағы қосымша қаражат түспек.

Бұдан бөлек, инвесторларға ұсынылатын салық жеңілдіктерін мұқият ойластырып, байыппен қолданған жөн, ел экономикасы үшін маңызды, пайдасы бар жобаларға басымдық берілуі тиіс.

Жалпы, инвестициялық келісім жасау тәсілі өз тиімділігін көрсетті. Біз Ұлттық қордың тұрақты даму құралы ретіндегі рөлін қайта қарауымыз керек. Қорды қосымша инвестиция көзі ретінде қолдану үшін ел ішіндегі болашағы зор және нарықтағы әлеуеті жоғары болатын жобаларға қаржы бөлуге болады. Ең бастысы, қаражатты мұқият ойластырып жұмсау керек. Бұл іске, қажеті болса, сапалы сараптама жасай алатын халықаралық деңгейдегі басқарушылар мен инвесторларды тартуға болады.

Экономикамыздың жоғары технологиялық салаларына бір миллиард долларға дейін инвестиция тарту туралы бағдарлама әзірлеу қажет. Оны Үкімет Ұлттық банкпен бірлесіп дайындауға тиіс.

Жаңа инвестициялық кезеңді ойдағдай бастау маңызды. Екінші дәрежелі банктер нақты секторға белсенді түрде қаржы салуы керек. Бұл мәселе қоғамда баяғыдан қызу талқыланып жатыр. Осы жұмысты көп сөзбай қолға алу қажет.

Қазақстандағы банктердің активтері мен қаражаты дамыған елдерге қарағанда орта есеппен бірнеше есе көп пайда әкеледі.

Себебі біздің банктер экономикаға несие бергеннен гөрі қаржылық тәуекелі төмен бағыттарға ақша салғанды жөн көреді. Осы мәселені депутаттар, сарапшылар үнемі көтеріп жүр.

Ұлттық банк пен Үкімет банктердің ақшасын экономикаға барынша тартудың тиімді тәсілдерін табуы қажет. Енді бұл мәселені созуға болмайды, шұғыл шешу қажет.

Банктер туралы заң қабылдау осы бағыттағы маңызды қадам болмақ. Бұл заңда экономиканың суранысы мен технологиялық өзгерістер ескерілуі қажет.

Құжатта бәсекені күшейту, нарыққа жаңа қатысушыларды тарту, қаржы жүйесіндегі технологияларды ілгерілету және цифрлық активтер айналысын ырықтандыру мәселелері қамтылуы керек.

Үкімет Қаржы нарығын реттеу агенттігімен бірлесіп, заң жобасын жан-жақты пысықтауы қажет. Депутаттардан осы заңды жыл

соңына дейін қабылдауды сұраймын.

Цифрлық активтердің толыққанды эволюциясын тезірек қалыптастырған жөн. Цифрлық теңгенің енгізілуі бұл жұмысқа септігін тигізіп жатыр. Қазіргі таңда жобаларды Ұлттық қор есебінен қаржыландыру кезінде цифрлық теңгені қолданып жүрміз. Енді оның қолдану аясын одан әрі кеңейту қажет. Цифрлық теңгені республикалық және жергілікті бюджетте, мемлекеттік холдингтердің бюджетінде пайдалануға болады.

Қазіргі заманның талабын ескере отырып, криптоактивтерге баспа назар аудару керек.

Ұлттық банктің инвестициялық корпорациясы негізінде Цифрлық активтердің мемлекеттік қорын құрған жөн. Бұл құрылымда жаңа цифрлық қаржы жүйесіндегі болашағы зор активтерден құралған стратегиялық крипторезерв жинақталады.

Жалпай цифрландырудың, соның ішінде банк саласын цифрландыру ісін пайдасы көп екені сөзсіз. Бірақ оның қауіп-қатері де аз емес. Соңғы жылдары онлайн-алаңқтық мемлекеттік және азаматтардың қаржылық қауіпсіздігіне үлкен нұқсан келтіріп жатыр. Сондықтан киберқылмыспен күресу үшін антитрөд орталығы құрылды. Биометриялық анықтау жүйесі енгізілді. Банктердің, микроқаржы ұйымдары мен байланыс операторларының жауапкершілігі күшейді. Дегенмен бұл мәселеге үнемі жіті назар аудару қажет. Құзырлы органдардың жұмысын үдәй жетілдіріп отыруға жөн.

Киберқылмыстардың алдын алуға мүмкіндік беретін барынша интеллектуалды жүйе құру керек. Қажет болса, тиісті заңға және құқық қорғау органдарының қызметіне өзгерістер енгізген жөн.

Қарқынды өсіп келе жатқан көптеген мемлекетте даму көшіні басында жүретін қалалар инвестициялар мен технологияларды өзіне тартатын полюске айналған.

Алатау қаласы еліміздің жаңа іскерлік және инновациялық орталығы болуға тиіс.

Жалпыұлттық маңызы бар осы жобаны жүзеге асыру үшін арнайы жер бөлінді, бастапқы жоспарлау жұмысы аяқталды, инфрақұрылымның негізгі желілері қосылды.

Жақында Қытайға барған сапарымыз да өлемнің жетекші компанияларымен құны миллиардтаған қаржы тұратын келісімдер жасалды. Шаньчжэн жаһандық технополисін салуға қатысқан сондай компанияның бірі енді Алатау City жобасын жүзеге асыруға тікелей атсалысады.

Келесі қадам – Алатау City-дің мықты институционалды негіздерін қалыптастыру. Қаланы ел Үкіметіне тікелей бағынатындай етіп, оған арнайы мәртебе беру туралы Жарлықты он күн ішінде әзірлеу керек.

Содан кейін жарты жылдан асырмай, жеке заң қабылдау қажет. Құжатта қаланы басқару режимі, оның қаржылық моделі және басқа да маңызды мәселелер қамтылуға тиіс.

Арнайы құқықтық мәртебе – қалаға берілетін артықшылық емес, жобаның қағаз жүзінде қалып қоймай, нақты іске асыуына қажетті шара немесе құрал екенін айта кеткен жөн.

Алатау City аймақтағы толық цифрланған алғашқы қалаға айналуға тиіс. Мұнда Smart City технологияларын қолданудан бастап тауарлар мен қызмет ақысын криптовалютамен төлеуге дейінгі жаңалықтың барлығы енгізілуі керек.

Бұл қала Қазақстанның келешектегі көпбетін танытап. Онда технологиялық өрлеуге және өмір сүруге барынша қолайлы жағдай үйлесім табуы қажет.

Тағы бір мәселе. Өңірлерге инвестиция тарту барысында арнайы экономикалық аймақтар айрықша рөл атқарады.

Алайда олардың көбінің жұмысы мәз емес. Бұл мәселе бойынша әңгімелер талай рет айтылды.

Үкімет арнайы экономикалық аймақтардың тиімділігін арттыру үшін терең сараптама жасап, түбегейлі шаралар қабылдауға дайын болуы керек. Арнайы экономикалық аймақтарды басқаруға жеке компанияларды, қажет болса, шетел компанияларын тартуға болады.

Әлеуметтік-кәсіпкерлік корпорациялар аймақтардың экономикалық өсімін арттыратын қозғалыс күш болуға тиіс. Бірақ көбі коммуналдық мүліктерді басқарумен және аса маңызды емес жобаларды жүзеге асырумен шектеліп отыр. Олардың аймақ экономикасына әсері шамалы.

Үкімет осындай корпорацияларды толыққанды даму институтына айналдыруы керек.

Инвестиция тарту – орталық атқарушы органдардың ғана міндеті емес. Осы маңызды жұмысқа жергілікті билік те атсалысып, бәрі жұмыла жұмыс істеуге тиіс. Әкімдердің аймақтағы инвестициялық ахуалға тікелей жауапкершілігін белгілеу керек.

Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігі аймақтардың инвестициялық тартымдылық индексін енгізуге тиіс. Мүмкін, бұл жұмысқа тәуелсіз сарапшыларды тартқан жөн болар.

Инвестицияға қолайлы ахуал қалып-

тастыруға тікелей әсер ететін ең басты мәселе – макроэкономикалық тұрақтылық.

Бірақ қазіргі басты мәселе: жоғары инфляция экономикалық көрсеткіштер мен халықтың табысын «жүткіп қойып» жатыр.

Оның дайын тұрған шешімі жоқ, бұл – көптеген мемлекет бетпе-бет келіп отырған түйткіл. Мәселе бәріне ортақ болғанымен, ол біздің жағдайда айрықша сезіліп отыр. Осы макроэкономикалық құрсаудан шығуымыз керек.

Қиындықтар күні кеше ғана пайда болған жоқ. Оны шешу үшін әлемдегі озық тәжірибелерді ескеріп, жұртқа ұнай бермейтін шаралар қабылдауға және оның жауапкершілігін көтеріп алуға дайын болу қажет.

Үкімет пен Ұлттық банк қазіргі қалыптасқан ахуалдың қиындығын ескере отырып, алдына қойған мемлекеттік ауқымдағы міндетті біртұтас команда ретінде атқаруы керек. Қазір әркім көрпелі өзіне қарай тартатын кез емес.

Екінші. Өңдеу өнеркәсібінің дамуына жаңа серпін беретін уақыт келді.

Бұл бағытта соңғы бес жылда бірқатар жетістік бар деп айтуға болады. Өңдеу өнеркәсібінің жалпы қосымша құны екі есе өсіп, 17 триллион теңгеге жуықтады. Ал оның жалпы ішкі өнімдегі үлесі 12,4 пайызға жетті. Бұлтыңды өзіне 163 жаңа өндіріс іске қосылды. Соның нәтижесінде 12,5 мың тұрақты жұмыс орны пайда болды. Мысалы, Алматы, Қостанай, Қарағанды, Атырау облыстарында машина жасау және металлургия саласындағы ірі кәсіпорындар ашылды. Биыл Алматыда әртүрлі автокөліктер шығаратын Қазақстандағы ең үлкен өндіріс орны жұмысын бастады. Бірақ бұл, әрине, жеткіліксіз.

Экономиканы әртараптандыруды тың қарқынмен жалғастыру керек. Ішкі және сыртқы нарықта бәсекеге қабілетті, терең өңделген өнім шығаруға басымдық берілуі тиіс. Қазір бұл жұмыс жүйесіз жүргізіліп жатыр. Қолдау шарасын ұстанымдары мен талаптары әртүрлі институттар жүзеге асырады. Мұндай ахуал кәсіпкерлерді әбден шатастырады. Бұл саланы ретке келтіріп, үйлестіру жұмысын толығымен қолға алу керек.

Тау-кен металлургиясы қашанда Қазақстанның жаңа индустриалды қалыбының сенімді тірегі болып келеді. Оның ел экономикасындағы үлесі – 8 пайыз.

Бірақ саланың даму әлеуеті зор. Әсіресе, терең өңделетін өнімдерді шығаруға мол мүмкіндігі бар.

Жаһандық үдерістерге сәйкес, сирек кездесетін металдардың және айрықша қажет басқа да материалдардың маңызы арта түсті.

Бұл саладағы өлемдік өндірістер мен сауда-саттықтың жаңа желісінде өз орнын нықтап алуына Қазақстанның толық мүмкіндігі бар.

Біз алдағы үш жыл ішінде тау-кен саласында жоғары технологиялық өнім шығаратын кәсіпорындарды іске қосуға тиіспіз. Сондай-ақ Үкімет кәсіпорындардың терең өңдейтін бірқатар озық жобаны жүзеге асыруы қажет.

Атырауда ірі газ-химия кәсіпорнының құрылысы басталды. Павлодарда сұйылтылған газды терең өңдеуге арналған жоба қолға алынды. Осы кәсіпорындардың дер кезінде іске қосылуын қамтамасыз ету керек.

Іспес газ бен сұйылтылған мұнай газын қажетке жарату мәселесін түбегейлі қайта қараған жөн. Оны толыққанды экономикалық ресурсқа айналдыру қажет. Инвесторлар жобаларды жүзеге асырған кезде газ шикізатынан тапшылық көріп отыр. Сондықтан бұл мәселені де шешу жолдарын табуымыз керек, инвесторларды ұзақ уақыт газбен қамтамасыз етуге нақты келіпдік беретін жаңа тәсілдер ойластырған жөн.

Жобаның бәрін дер кезінде іске асырып, экономиканы цифрлық тұрғыдан жаңғырту үшін электр энергиясы жеткілікті көлемде болуы қажет. Қазір біз қуат көздерін жан-жақты жаңғыртып жатырмыз. Шетел инвесторларының қатысуымен ауқымды жобалар жүзеге асуда. Мысалы, алдағы бес жылда қуаты 6,3 гигаватт болатын «жасыл» энергия нысандарын іске қосу жоспарланған. Бұл қадам еліміздегі жасыл энергияның үлесін едәуір арттырады.

Бірақ Қазақстанның түпкі мақсаты – қуат көздерін өзгерту емес. Бұл – ең алдымен еліміздің энергия жүйесінің нақты мүмкіндігі мен мемлекетіміздің ұзақмерзімді мүдделеріне негізделген тұрақты даму жолы.

Осы орайда, ядролық энергетиканы дамытуға бет бұруымыздың мән-маңызы айрықша.

Бір ай бұрын Алматы облысында Қазақстандағы алғашқы атом электр станциясына қатысты жоба «Росатоммен» бірге жүзеге асырыла бастады.

Бірақ экономиканы тұрақты дамыту үшін бұл жеткіліксіз. Екінші, тіпті үшінші атом электр станциясының құрылысын қазірден бастап жоспарлай берудіміз керек.

Жақында Қытай Халық Республикасының Төрағасы Си Цзиньпинмен өткен кез-

десуде елдеріміздің атом саласындағы стратегиялық серіктестігі туралы уағдаластыққа қол жеткіздік.

Қазақстан әлемдік компаниялардың бәрімен өзара тиімді байланыс жасауға дайын. Бұл ұстаным еліміздің энергетикалық дербестігін қамтамасыз ету жөніндегі мақсатына сай келеді.

Қазақстанның сапалы көмір қоры орасан. Сондықтан оның табиғатын ластамайтынына келіпдік беретін озық технологияларды қолдана отырып, көмір энергетикасын дамытуға ерекше назар аудару қажет. Өзіміздің табиғи артықшылықтарымызды ел ілігіне дұрыс пайдалана білу керек.

Тағы бір маңызды міндет – геологиялық барлау жұмыстарын күшейту. Елімізде ауқымды аэро-геофизика зерттеулері әбден ескірген.

Цифрлық құралдарды пайдалана отырып, жер қойнауының заманауи картасын жасайтын уақыт келді. Мұндай қадам кен орындарының әлеуетін жаңа сапалық тұрғыдан бағалауға мүмкіндік береді. Бұл жұмысқа да халықаралық сарапшыларды тартуға болады. Әрине, ғылыми негізі болмаса, барлау жұмысын ойдағдай жүргізу мүмкін емес.

Келесі жылдың ортасына дейін озық халықаралық стандарттарға сай сертификат қы бар зертхана ашу керек. Оны Ұлттық геологиялық қызметтің базасында құрған жөн.

Жер қойнауына қатысты мәліметтің бәрін, ең алдымен, жасанды интеллекттің енгізу арқылы жүйелеп, цифрландыру қажет.

Геологиялық барлау және жер қойнауын игеру саласындағы реформалардың заң жүзіндегі және іс жүзіндегі рәсімдерін жыл соңына дейін аяқтау керек.

Үшінші. Ауыл шаруашылығын жаңа деңгейге көтеру қажет.

Бұл салаға тың серпін беру үшін мемлекет соңғы жылдары реформа жүргізіп жатыр. Қомақты қаражат бөлінуде, бұл шаруаларды қолдауға бір триллион теңге жұмсалды. Қажетті несиелер уақытында берілді. Мұндай ауқымды қолдау елімізде бұрын-соңды болмаған.

Бірақ агроөнеркәсіптің орасан зор әлеуетін толық ашуға бұл шаралардың өзінде жеткіліксіз екені анық. Мәселе – қаражаттың көлемінде емес, ең бастысы, оны тиімді пайдалану қажет. Озық агроэкономикаға көшу үшін Үкіметтің нақты жоспары болуы керек. Қазір ауыл шаруашылығы өнімдерін терең өңдейтін бірқатар ірі жоба жүзеге асырылып жатыр. Оған отандық және шетелдік инвесторлар қатысады. Инвестицияның жалпы көлемі 2 миллиард доллардан асады. Үш мыңнан астам жұмыс орны ашылды. Өнімдер өлемнің көптеген өліне тасымалданады. Мұндай жобалардың ауқымын кеңейту қажет. Әр аймақта дайын өнімді өндірістен дүкен сересіне дейін жеткізетін әрбір өндіріс ерекшелігіне қарай біртұтас желі қалыптасуы керек.

Көптеген аймақта өндірістің барлық сатысын қамтитын үздік агрокәсіпорындар бар. Оларды жұртшылық ажық біледі. Бұл кәсіпорындар цифрландыру тәсілдерін жалпай енгізу арқылы өндірістің тиімділігін әлдеқайда арттырады.

Үздік агрокәсіпорындар ауыл шаруашылығы өнімін шығарудан бастап оны терең өңдеуге дейін тұтас өндірісті толығымен қолға қойып, зор табысқа жетіп отыр. Сондықтан осындай агрохолдингтердің тәжірибесін тарту үшін барынша жағдай жасаған жөн. Бұл – құзырлы министрліктің және қоғамдық ұйымдардың міндеті. Мұндай қадам инновациялар мен ғылыми жаңалықтарды ауыл шаруашылығында кеңінен қолдануға мүмкіндік береді.

Қазіргі таңда ең өзекті міндеттің бірі, бұл – агрохобтар және логистика орталықтарын дамыту. Атап айтқанда, шетел инвесторлармен серіктестікті нығайту керек. Бірақ бұл жерде бір нәрсені ескеру қажет: отандық кәсіпкерлер қазіргі заман талабын түсінбесе, яғни жасанды интеллектті қалыпта тиімді пайдалануға болатынын білмесе, табысты бизнес серіктестігін құра алмайтыны анық.

Министрлік мал шаруашылығы сала-сынадағы агробизнесті қолдау жоспарын әзірлеп, нақты қаржыландыру шараларын бастауы керек. Басты мақсат – ішкі нарықты етпен толық қамтамасыз ету. Сонымен қатар осы саланың экспорттық әлеуетін күшейту.

Елдегі азық-түлік нарығының импортқа тәуелділігін барынша азайту – Үкіметтің стратегиялық міндеті. Әрине, өзімізді өзіміз жүз пайыз қамтамасыз етуіміз мүмкін емес, бәлкі, оның қажеті де жоқ шығар. Бірақ нарықтағы қазіргі жағдайды айтудың өзі уят. Бұған қоса, дестүрлі ұлттық өнімдерімізді сыртқы нарыққа белсенді түрде таныту керек.

Сондықтан аграрлық экспорттың нақты жоспарын әзірлеу қажет. Онда логистика, ветеринарлық және фитосанитарлық стандарттар мен ұтымды маркетинг стратегиясы ескерілуі тиіс.

Бұл – Ауыл шаруашылығы министрлігінің ғана емес, бірқатар мемлекеттік органның ортақ міндеті. Сондықтан іс-әрекеттерді

ДӘУІРІНДЕГІ ҚАЗАҚСТАН: ЦИФРЛЫҚ ӨЗГЕРІСТЕР АРҚЫЛЫ ШЕШУ»

Үкімет басшылығы деңгейінде үйлестіріп отыру керек.

Үкімет Еуразия аумағындағы сауда-саттықтың әділ жағдайда жасалуын нақты дәлелмен талап етуге міндетті. Ал депутаттар заңнамалық бастамалар арқылы отандық өнім өндірушілердің құқықтарын қорғауға тиіс.

Еуразия экономика одағына мүше басқа мемлекеттердің кәсіпорындарымен салыстырғанда, біздің кәсіпкерлеріміздің қажетті мөлшерде мемлекеттік қолдауға ие болмай отырғаны анықталды. Сол себепті олар тиімсіз жағдайларға тап болып, ішкі нарықтың өзінде бәсекелестеріне есе жіберіп жатыр. Бұл жерде сүт өндірушілер туралы сөз болып отыр.

Жер – стратегиялық ресурс. Оның бар игілігі елді дамытып, халықтың тұрмысын жақсартуға арналуы керек.

Мен игерілмей бос жатқан және заңсыз алынған ауыл шаруашылығы жерлерін кері қайтарып, оны қайта бөлу туралы тапсырма бердім. Жер иесіз қалмауға тиіс, жерді тек қана оның қадірін білетін азаматтарға беру керек.

2022 жылдан бері жалпы аумағы 13,5 миллион гектардан астам жер қайтарылды. Бірақ әкімдер соның 6 миллион гектарын ғана жаңа жер игерушілерге бөліп берген. Иесін тапқан жер өндірістің ошағына, инвестиция көзіне, қайнаған өңбектің ортасына айналуы қажет. Бұл – анық нәрсе.

Сондықтан әкімдер қайтарылған жердің бәрін келесі жылдың ортасына дейін тұрақты айналымға енгізуі керек. Бұл шаруа арқылы жайылым тапшылығы мәселесі де шешілуі тиіс.

Жалпы, жер қатынастарына қатысты заңсыздық пен қағазбастылықты жою қажет. Сол үшін ауыл шаруашылығы жерлерін жер телістерін түбегейлі өзгерту керек. Осыған орай, жерді бөлуге қатысты шешім цифрлық форматта, электронды конкурстар арқылы қабылдануы тиіс. Үкімет жыл соңына дейін заңнамаға тиісті өзгертулер ұсынуы қажет.

Бұл салада цифрлық технологияларды кеңінен қолдану айрықша маңызды. Қазірдің өзінде космомониторинг және геоталдау жүйесі пайдаланылмай жатқан жерлерді анықтап, оның бәрін қайтаруға септігін тигізіп жатыр. Жұмысты жалғастыру қажет.

Жасанды интеллектті қолданып, ауыл шаруашылығы жерлеріне спутникпен мониторинг жасаудың тиімділігін арттыру керек. Соның негізінде жердің сапасына, егіннің шығымына, дәнді-бақалардың жай-күйіне және қай жерге қандай дақыл егілгеніне терең талдау жасалуы тиіс.

Бұл – орман шаруашылығына да қатысты мәселе. Жақында Солтүстік Қазақстан облысында 9 мың гектар орманның иесіз жатқаны анықталды.

Бұдан бөлек, жер ресурстарының бірыңғай цифрлық картасын әзірлеу керек. Оған кадастрлық мәліметтерді, инфрақұрылымға және жер қойнауын пайдалануға қатысты ақпаратты қріқтау қажет.

Қолданбалы ауыл шаруашылығы ғылымын жедел өркендетпейінше, агроөнеркәсіп кешінің ұзақ уақыт бойы қарқынды дамуы мүмкін емес.

Бірақ бюджеттен қомақты қаржы бөлініп жатқанына қарамастан, аграрлық ғылымның қайтарымы өлі де төмен болып отыр.

Ғылыми әзірлемелерді коммерцияландырудың еңгі 17 пайыздан аспайды. Ал тиісті оқырмандары бітізген түлектердің 40 пайызы ғана осы салаға жұмыс істеуге барады. Агроғылым мен «жердегі тірішілік» арасында алшақтық бар.

Мен бұған дейін Ұлттық аграрлық ғылым-білім беру орталығын агротехнология хабы ретінде қайта құру туралы тапсырма бердім.

Ауыл шаруашылығы ғылымын дамытудың нақты жоспары қажет. Бұл құжат цифрлық технологияларды қолдануға және осы саланың өнімділігін өдеуі арттыруға арналған жоспар болуы тиіс.

Ветеринария мен фитопатологияның кенжелеп қалуы агроөнеркәсіп кешінің бәсекеге қабілетін айтарлықтай шектеп отыр. Осы мәселеге айрықша назар аударған жөн.

ТӨРІНШІ. Көлік-логистиканы одан әрі дамыту керек.

Еліміз Еуропа мен Азияның арасын жалған тұрған аса маңызды көпір болып саналатыны кеңінен белгілі. Былтыр біздің территориямыз арқылы жүк тасымалдау көлемі 1 миллиард тоннадан асты.

Сонымен бірге еліміздің транзиттік әлеуетін арттыруға әлі де зор мүмкіндік бар. «Солтүстік – Оңтүстік» көлік дәлізі Парсы шығанағы мен Оңтүстік Азия елдерінің нарығына тікелей жол ашады. Ал «Шығыс – Батыс» дәлізі мен Қытайдың «Бір белдеу, бір жол» жандық бастамасы Қазақстанның Еуразиядағы негізгі құрлық жолы ретіндегі рөлін күшейте түседі.

Сондай-ақ біз үшін Транскаспий көлік бағытын дамытудың маңызы арта бастады. Бұл бағыттардың бәрі біртұтас жүйе сияқты жұмыс істеп, елімізде өдеуі табыс әкелуі керек. Сондай-ақ инфрақұрылымды жақсартуға және инвестиция тарту қажет, сапалы жұмыс орындарын ашуға ықпал

етуге тиіс. Осы орайда, цифрлық тәсілдерді ауқымды түрде қолданған абзал. Онысы ешқандай тиімділік болмайды.

Өңірлердің көлік байланысына қатысты мәселемен мықтап айналысу керек. Бұл жөнінде қазір көп айтылып жүр, соның ішінде халықаралық форумдарда да талқылануда. Ірі транзиттік аймақ саналатын Қазақстан үшін бұл бағыт айрықша маңызды.

Біз таяуда Вьетнамға Қытайдың Ляньюнь-ган порты арқылы бидайдың алғашқы легін жөнелттік. Ауғанстанда Пәкістан нарығына шығуға мүмкіндік беретін «Түргунди – Герат» темір жолын салу жоспарда бар.

Алайда жаңа көлік бағыттарына және жаңа нарықтарға жол ашатын мүмкіндіктер мұнымен шектелмейді. Алда атқарар шаруа көп.

Жалпы, әлемде транзит үшін бәсеке күшейіп бара жатыр. Басқа да арзан балама бағыттар мен жолдар ұсынылуда.

Транзиттік тасымалдау көлемін арттырамыз десек, біз алдын ала әрекет етіп, әрдайым бір қадам алда болуымыз керек.

Тағы да қайталап айтармын, инфрақұрылымды жаңғырту ісін одан әрі жалғастырып, осы саладағы озық ел болу үшін цифрландыру мен жасанды интеллектті кең ауқымда пайдаланған жөн.

Биыл ұзындығы 836 шақырым болатын «Достық – Мойынты» темір жолының екінші желісі іске қосылады. Жобаны ең күшімен өте қысқа мерзім ішінде жүзеге асырдық. Бұл жолдың мән-маңызы ерекше, себебі «Шығыс – Батыс» бағытының жүк өткізу мүмкіндігін айтарлықтай арттырады. Бірақ мұнымен тоқтап қалуға болмайды. Үкімет «Бақты-Аягөз», «Қызылжар-Мойынты» жол-барынын уақтылы жүзеге асыруға тиіс. Себебі аталған жолдар елімізді теміржол жүйесінің толық қаңқасын қалыптастырады.

Сондай-ақ негізгі дәліздер аясында автомобиль жолдарын дамытуға баса мән берген жөн. Қазір елімізде 13 мың шақырым автокөлік жолдары салынып, жөнделіп жатыр. Жол салған кезде транзиттік дәліздердің мән-маңызына баса көңіл аударған жөн. «Сексеуіл-Бейнеу» жолының құрылысын тездету керек. Осы жолдың арқасында Қазақстан аумағы арқылы Қытайдан Еуропаға жүк тасымалдау мерзімінің үштен бірі қысқарады.

Сонымен қатар көлік жүйесін басқарудың жаңа үлгісін жасаған жөн. Себебі мемлекет инвестициясының экономикалық қайтарымы айқыны болуы тиіс. Көтейнермен жүк тасымалдау ісіне тыл серпін беру керек. Әлемде құрлық арқылы тасымалданатын жүктің 16 пайыздан астамы көтейнермен жіберіледі. Бірақ елімізде оның үлесі әлі де төмен – небәрі 7 пайызға жуық.

Үкімет көтейнермен жүк тасымалдау ісін жандандыруға арналған арнайы бағдарлама қабылдауы қажет. Онда мультимедиялы бағыттарды дамытатын перменді шаралар да қарастырылуы тиіс.

Ішкі тасымалдың көлемін және бәсекеге қабілетін арттыру үшін көлік саласындағы тариф саясатының тиімді әрі түсінікті болуы айрықша маңызды рөл атқарады.

Қазіргі тариф қалыптастыру жүйесінде бірізділік жоқ, ол нарыққа ікемделмеген. Үкімет жыл соңына дейін көліктің барлық түрін ескере отырып, бәсекеге қабілетті тариф саясатын әзірлеуге тиіс.

Жүк тасымалдаушылар рәсімдердің көп уақыт алатынын айтып, жиі шағымданады. Олар өркызмәтті турті цифрлық жүйе арқылы рәсімдеуге мәжбүр. Тіпті бұрынғыдай қағаз толтырып, өуре-сарсаңға түсіп жатады. Кейбір шекара және кеден бекетінде сапалы интернет жоқ. Бұл да жұрттың наразылығын туғызады. Осындай келеңсіз жағдайларды тез арада түзетуіміз қажет.

Сонымен қатар жасанды интеллектті қолдана отырып, тасымалды басқарудың кешенді, көпбейінді цифрлық платформасын енгізу керек. Бұл жұмысты тездетіп аяқтау қажет.

Қазан айының соңына дейін кеден және логистика қызметін көрсететін Smart Cargo бірыңғай цифрлық жүйесін іске қосқан жөн. Бұл жүйе инфрақұрылымды және компанияларға автоматты түрде бірдей қолжетімді етеді.

Шекарадағы өткізу бекеттері жаңғыртылып жатыр. Биыл 8 бекет толығымен іске қосылады. Алдағы 3 жылда тағы 34 бекет жаңарады. Бұл – өте ауқымды шаруа. Себебі кейбір бекеттердің сапасы сын кетпейді, қазіргі заманның талабына сай келмейді, еліміздің беделіне нұқсан келтіреді.

Автокөлікпен жүк тасымалдауға арналған шекара маңындағы қызмет сапасын жақсартуды Үкімет пен әкімдіктерге тапсырамын. Еліміздің бүкіл аумағында кедергісіз тасымалдау жүйесін қалыптастыру – өте маңызды міндет. Транзиттік жүктердің «жасыл дәліз» қағидасымен өшпосқауысыз өтуіне барынша жағдай жасау қажет.

Жұрттың вагондардың жай-күйіне көңілі толмайды.

Астанада вагон құрастыратын зауыт іске қосылды. Бұл осы саладағы өзекті мәселелерді шешу үшін жасалған маңызды қадам болды. Озық халықаралық стандартқа сай жабдықталған заманауи жолашуы-

лар вагонын жасау шетел инвесторының қатысуымен қолға алынады.

Соңғы жылдары авиация инфрақұрылымы жаңғырту үшін көп жұмыс істелді. Былтыр Алматы, Шымкент, Қызылорда қалаларында жаңа терминалдар ашылды. Жақында Зайсанда, Катонқарағай және Кендірліде әуежай құрылысы аяқталады. Арқалық әуежайы қалпына келтіріліп жатыр.

Бұл жобалар аймақтардың экономикалық белсенділігін арттыруға ықпал етеді, жаңа жұмыс орындарын ашуға мүмкіндік береді, сондай-ақ басқа да бірқатар саланы дамуына серпін береді. Сондықтан бұл жұмыс өз жалғасын табады.

Жалпы, Торғай аймағының әлеуметтік-экономикалық дамуы Үкіметтің айрықша назарында болуы керек.

Тағы бір маңызды мәселе – әуемен жүк тасымалдау ісіне айрықша назар аудару қажет. Бұл саладағы ахуал жақсарып келе жатыр. Дегенмен оның көлемін арттыра түсуге мол мүмкіндігіміз бар.

Мен бұған дейін әуемен тасымалданатын жүк көлемін екі есе ұлғайту жөнінде тапсырма бердім. Бұған бірінші кезекте, шетелдік ірі инвесторларын тарта отырып ұлттық жүк тасымалдаушы компания құру арқылы жол жеткізуге болады.

Электронды сауда-саттық пен озық технологиялық өнімдердің саудасы қызып тұрған қазіргі кезде әуемен жүк жеткізу аса жоғары сұранысқа ие әрі табысы көп тасымал түрі саналады. Сондықтан біз әуе хабтарын белсенді түрде дамытып, олардың жаһандық логистика тізбегіне кіргізіп қамтамасыз етуге тиіспіз.

Сонымен қатар экспресс-жүк тасымалдау саласын ретке келтіру қажет. Бұл қадам тұтынушылардың мүддесін қорғау үшін керек.

Қазір бүкіл әлемде пилотсыз жүк тасымалдауын арнайы автокөліктер мен дрондар сияқты көлік түрлері дамып жатыр. Үкімет осындай технологиялардың тез арада қолданысқа енгізілуіне барынша жағдай жасауы қажет. Соның ішінде тиісті құқықтық актілер қабылдауы керек.

Жалпы, мен бұған дейін бірнеше рет айттым: Қазақстан Еуразиядағы көлік хабы болуы тиіс. Бұл – стратегиялық маңызы зор міндет.

Бұл жұмысқа осы салада табысқа жеткен үздік мамандар мен кәсіпкерлерді тарту керек. Бірақ негізгі жауапкершілік – Үкіметте. Тапсырманы орындау барысын жылдың басында Үкіметтің жылдық есебінен кейін арнайы жиналыста қараймыз.

Тағы бір маңызды мәселе, бұл – туризм. Жалпы, бұл салада біраз түйткілді мәселе бар. Шынын айту керек, кәсіби кадрлар тапшы. Осы саладағы бәсекеге қабілетіміз әлі де шамалы.

Мен шілде айында туристік жерлердің барлығын ретке келтіру туралы тапсырма бердім. Бұл жұмыс менің жеке бақылауымда. Жұрт жиі баратын демалыс орындарынан бөлек, болашағы зор басқа да бағыттардың әлеуетін арттыру маңызды. Міндеттердің ара-жігін ажыратып алған жөн. Жергілікті атқарушы органдар әрдайым туризм инфрақұрылымын жан-жақты дамытуға баса мән беріп, осы жұмысқа жауапты болады.

Алшетелден туристер тарту мәселесі және отандық туризм саясатын заң тұрғысынан қамтамасыз ету орталық органдардың назарында болады. Осы орайда, Алматы қаласы мен Алматы облысындағы тау туризмі мен тау шаңғысы туризміне арнайы тоқталған келеді.

Қазіргі таңда бұл бағыттағы ең өзекті мәселе – заманауи инфрақұрылым салу. Егер осы міндетті ойдағыдай орындасақ, еліміздің курорттары жер жүзіне танылып, Қазақстанның бетке ұстар ұлттық бренді болмақ.

БЕСІНШІ. Тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығы мен су инфрақұрылымын жаңғырту – тұрақты дамудың негізгі факторы.

Үкімет мен жергілікті атқарушы биліктің әрекетсідігі салдарынан еліміздің тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығы ондаған жыл бойы қараусыз қалып, бірте-бірте оның жай-күйі өте мүшкіл жағдайға түсті.

Қазір бұл ахуалды өзгертіп, инфрақұрылымның тозу деңгейін төмендету үшін тиісті шаралар қабылданып жатыр. Соның ішінде тарифтерді ырықтандыру, энергетика және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығының инфрақұрылымын басқарудың жаңа моделін қалыптастыру сияқты шаралар бар.

Мұндай үлгі бойынша тарифтер өскен сайын халыққа сенімді әрі сапалы қызмет көрсетілуі тиіс.

Бұл іске «Ақылды қала» құру тұжырымдамасының көмегі тиері сөзсіз, оны еліміздің барлық өңіріне тарату керек.

Оған озық халықаралық тәжірибелерді қолданып, білікті басшыларды, соның ішінде шетел мамандарын тарту қажет.

Қазіргі жағдайда мемлекет пен бизнес серіктестік орнатпаса, тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығын жаңғырту мүмкін емес. Бұл – аксиома.

Кейбір тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығы нысандарын әкімдіктердің қарамағында сақтап қалу қажет пе, жоқ па деген мәселені жаңаша зерделеген жөн.

Жеке коммуналдық нысандарды мемлекет меншігіне алу – даулы мәселе. Оның бәрі ерте ме, кеш пе, қайтадан жекеге өтеді.

Сондықтан мемлекет бұл саланы бақылап, реттеумен айналысу тиіс. Ал оның инфрақұрылымын жаңғырту және жаңа технологияларды енгізу – жеке сектордың шаруасы.

Билік құрылымдары негізінен цифрлық тәсілдерді қолдана отырып, инфрақұрылым жобаларының ашықтығын қамтамасыз етуге міндетті.

Сонда Үкіметке және әкімдіктерге азаматтардың сенімі нығая түседі.

Коммуналдық шаруашылықты жаңғырту ісін инфрақұрылымдар мен тұрғын үй қорын энергияны үнемдеуге көшіру шараларымен қатар жүруге тиіс.

Тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығы саласын үнемшіл болуға ынталандыратын жаңа экологиялық және санитарлық-гигиеналық ережелер енгізу керек. Табиғи ресурстарды, әсіресе, суды үнемдеу мәдениетіне көшсек, ол жағынан үлкен көмекші бар екенін мойындауымыз қажет. Яғни атқарылатын жұмыс шаш еткен.

Бұл – азаматтардың, әсіресе жастардың арасындағы түсіндіру шараларының, тіпті идеология жұмысының жеке бір бағыты.

Біз қазірдің өзінде судың тапшылығын сезініп отырмыз. Ал оны тұтыну мәдениеті төмен.

Су мәселесіне кейінірек тоқталамын.

Соңғы жылдары қарқынды дамып келе жатқан тұрғын үй құрылысы саласына айрықша назар аударған жөн.

Былтыр 19 миллион шаршы метр баспана пайдалануға берілді.

Сонымен бірге құрылыс сапасын арттыру үшін жасанды интеллект технологияларының (Building Information Modeling, BIM) көмегімен ғимараттарды ақпараттық модельдеу әдісін кеңінен қолдану керек.

Үкімет құрылыстың барлық кезеңдерін толық есепке алуды, жоспарлауды, оған мониторинг жүргізуді қамтамасыз ететін ұлттық цифрлық платформаны іске қосу қажет.

Ал жаңа Құрылыс кодексі осы саланың қауіпсіз әрі ашық болуына және тұрақты дамуына жол ашатын берік заңнамалық негізге айналуы тиіс.

Құжатты жыл соңына дейін қабылдау керек. Депутаттардың бұл жұмысқа атсалысуын сұраймын.

Су мәселесін шешу – әлеуметтік тұрақтылықты сақтап, экономиканы дамытудың кепілі.

Бұл – ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз ететін басты фактордың бірі.

Біз соңғы екі жылда осы саланың институционалдық негізін қалыптастыдық. Атап айтқанда, Су кодексі қабылданды, арнайы министрлік құрылды.

Бұл мекеменің алдында ауқымды міндеттер тұр. Оған үстіртін қарамау керек. Осы жұмыспен жүйелі түрде және жан-жақты айналысу қажет.

Осыған орай кәсіби кадрларды дайындау керек, су дипломатиясымен айналысатын мамандарды әзірлеу қажет.

Қазір құзырлы органдарда еліміздегі су ресурстарының қолжетімді көлемі туралы нақты мәлімет жоқ.

Кейбір қалаларда судың 50-60 пайызы далаға кетуде.

Суды есепке алу технологиясы әбден өскірен. Суды бөліп тарататын орындарда қазіргі заманға сай құрылғылар жоқ.

Шын мәнінде, су – стратегиялық маңызы бар ресурс, суық өмір жоқ. Сондықтан бұл сала ұлттық цифрлық жаңғыру жұмысындағы басты бағыттың бірі болуы тиіс.

Су ресурстарының бірыңғай цифрлық платформасын жасау керек.

Платформада жасанды интеллект негізінде жүресті және жерасты сулары туралы мәлімет жинақталады.

Жоба іске қосылғанға гидрогеология мониторингін, яғни бақылау жұмысына қатысты мәселе толық шешімін табады.

Осы жұмыс Ұлттық су теңгерімі (баланс) қалыптастыру ісін қатар жүргізілуі тиіс. Бұл – ұзақ мерзімге арналған су саясатын жоспарлаудың аса маңызды тәсілі.

Онысз бұл салаға тиісті бақылау орнатып, инвестиция тарту мүмкін емес.

Су үнемдейтін технологияны енгізу жұмысы баяу жүзде, нақты нәтиже әлі жоқ. Бұл жұмысқа белгілі шетелдік компанияларды тартқан жөн.

Сондай-ақ Қытайда жасалған өлемдегі ең озық технологияларды сатып алуға болады.

Су тапшылығына байланысты қиындық болуы мүмкін екені алдын ала ескертіліп жатады.

Соған қарамастан диқандар суды көп қажет ететін дақыл егуді азайтатын емес.

Тіпті егін суаруға қажетті суды еш рұқсатсыз, шартсыз бұрып алатын жайттар жиі кездеседі.

Жалғасы 4-5 беттерде.

«ЖАСАҒЫДЫ ИНТЕЛЛЕКТ

ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕР ЖӘНЕ ОНЫ ТҮБЕГЕЙЛІ

Жалғасы, басы 1-3 беттерде.

Тағы бір келесі жағдай, бұл – «қара нарықтағы» суды заңсыз сату ысып алу. Құқық қорғау мекемелері бұл мәселемен айналысуы қажет.

Алайда Аралға қатысты жақсы мысал бар. Өрине, теңіздің тартылуы Қазақстан үшін үлкен қасірет болды. Бірақ одан қорытынды жасалып, теңізді қалпына келтіру үшін жүйелі жұмыс жүргізіліп жатыр.

Бұл кешенді жұмыс 20 жылдан астам уақыт бойы үздіксіз жалғасуда. Соның арқасында Солтүстік Аралды сақтап қалдық. Оның айдыны 36 пайызға ұлғайып, су көлемі екі есе өсті. Су құрамындағы тұздың мөлшері екі есе азайды. Бірақ Аралды толтыру жұмыстары қарқынды жалғаса беруге тиіс.

Каспий теңізінің тартылып бара жатқаны жұртты алаңдатып отыр. Тиісті шара қолданбасақ, бұл аса үлкен экологиялық апатқа айналуы мүмкін. Сол себепті мен жақында Қытайда өткен Шанхай ынтымақтастық ұйымының кеңейтілген отырысында осы маңызды мәселеге арнайы тоқталдым. Ұйым аясында Су мәселелері жөніндегі орталық құру туралы ұсыныс айттым.

Каспий теңізі – бір елдің ғана емес, бүкіл аймақтың тағдырына қатысы бар мәселе. Сондықтан жұмылып әрекет ету қажет.

Үкімет Каспийдің су ресурстарын сақтау туралы мемлекетаралық бағдарлама әзірлеуді қолға алуы керек. Оны серіктес мемлекеттермен келісу қажет.

Бүгін біз су мәселесі бойынша дұрыс және орынды шешім табатын болсақ, ертен соның игілігін кейін уақыт қорытынды болады. Балапанымыз бен немерелеріміздің тағдыры біздің әрекетімізге тікелей байланысты болмақ.

Қоршаған ортаға жанашыр болу, оған үлкен жауапкершілікпен және шынайы қамқорлықпен қарау ұлттық идеологияның өзегі болуы керек.

Бытлардан бері «Таза Қазақстан» жалпыұлттық жобасы жүзеге асырылып жатыр, бұл баршаның міндет. Осы жұмысқа миллиондаған азаматымыз атсалысуда.

Жұрт болып жұмыс істеді арқасында 860 мың гектардан астам аумақ тазаланды, төрт миллионнан астам ағаш отырғызылды. Осындай белсенді жұмысты жалғастыра берсек, аңсаған арманымызға жетіп, Қазақстан нағыз жасыл ел болмақ. Ал бұл келешек ұрпаққа керемет үлгі-өнеге және есiet болып қалары анық.

Осы жұмысқа атсалысып жүрген азаматтарға, әсіресе, жастарға ризашылығымды білдіремін.

Тазалық мәдениетін қоғамда терең орнықтыру – өте маңызды міндет. Осы бағытта Үкімет экологиялық ағарту ісін біріншілікке көтеріп отыр. Бұл жұмыс мектептен бастап жоғары оқу орындарына дейін барлық деңгейдегі білім мекемелерін қамтуы қажет.

АЛТЫНШЫ. Кәсіпкерлер елімізді цифрлық дамытудың қозғаушы күші болуға тиіс.

Шағын және орта бизнестің ішкі жалпы өнімдегі үлесі 40 пайызға, ал жұмыспен қамту ісіндегі үлесі 50 пайызға жуықтады. Бұл – жаман көрсеткіш емес. Бірақ осы саланы жүйелі түрде жетілдіре түспесе, экономиканы дамыту және тұрмыс сапасын жақсартуға тын серпін бере алмаймыз.

Екі миллионнан астам шағын бизнес субъектісінің ішінде өнім өндіретін кәсіпкерлер саны алты пайызға да жетпейтінді жасырын емес. Орта бизнесте бұл көрсеткіш жоғарырақ болғанымен, бәрібір көңіл көншіпейді.

Бытлар мен «Экономиканы ырықтандыру жөніндегі шаралар туралы» Жарлыққа қол қойдым. Бұл құжат бизнестің мүддесін ескере отырып, барынша ашық реттеу үлгісіне көшуіне негіз болды. Бірақ Жарлық толық орындалмай отыр.

Іскер азаматтардың әлеуетін толық ашу мәселесі күн тәртібінен түскен емес. Сондықтан тиісті құқықтық базаны жаңғырту керек.

Қазір елімізде 21 кодекс, 300-ден астам заң бар. Оларға тым көп түзету енгізілген. Кейбір нормалар бір-біріне қайшы келіп жатады. Түптеп келгенде, осының бәрі бизнестің дамуына кедергі келтіріп отыр.

Заңнаманы түгел тексеріп, зерделеп шыққан жөн.

Жасанды интеллект технологиясы мұны жылдам өріс табуға мүмкіндік береді.

Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігінің жанынан Интеллект арқылы реттеу орталығы құрылады. Бұл орталық заңнаманы ретке келтірумен, түсінікті өріс табумен қамтамасыз етілуіне айналысады.

Заңды құрғандарды бермеу керек. Қайта оны кәсіпкерлердің қажетіне қарай бейімдеп, министрлер мен өкілдердің нақты нәтиже үшін жеке жауапкершілікін жүктейтін жөн.

Мемлекеттік органдар бизнес өкілдеріне ескерту жасаудың орнына әл күнге дейін тым қатаң өкілшілік шешімдер қабылдайды деген мәлімет маған да жетіп жатады. Мұндай келендісіздікке жол беруге болмайды.

Міндетті талаптар тізімі бизнесті шектен тыс тексерістерден қорғайтын маңызды

құралдың бірі болуға тиіс.

Қолданыстағы нормалардың Кәсіпкерлік кодекске сәйкестігін қосымша тексеріп, тізімді тезірек қолданысқа енгізу қажет.

Біз азаматтарға көрсетілетін мемлекеттік қызметтерді цифрландыру ісінде зор жетістікке жеттік. Бірақ бюрократиялық рәсімдер әлі күнге дейін бизнеске кедергі болып отыр. Цифрландыру ісін мақсаты әлі орындалған жоқ.

Бұл ахуалды шұғыл түзеу керек. Ең алдымен, салықтық өкімшілендіруге назар аудару қажет.

Мемлекеттік кірістер комитеті цифрландыру үдерісі бойынша мемлекеттік органдар арасында көш бастауға тиіс. Бұл мекеме жасанды интеллекттің және басқа да озық технологияның әлеуетін салық төлеушілердің мүддесіне сай тиімді қолдануы керек.

Осы жүйелі қадамның бәрі мемлекет пен бизнестің арасындағы қарым-қатынастың мүлдем жаңа, сервистік үлгісін жасауға арналған.

Жаңа Салық кодексі қазіргі нормалар мен рәсімдерді өзгертумен шектелмеуі керек. Бұл құжат салық төлеушілердің ашықтық пен адалдыққа негізделген жаңа таным-түсінігі мен болмысын қалыптастыруға тиіс.

Мемлекет адал жұмыс істейтін салық төлеушілердің мүддесін қорғайды. Олардың адал еңбегінен түскен салықты елімізді дамытуға жұмсайды.

Салықтан түскен өр теңге халықтың игілігіне жұмсалып отыр. Бұл – азаматтарға сапалы мемлекеттік қызмет көрсетіліп, инфрақұрылым салынып, мемлекеттік қолдау шаралары ұсынылуы қажет деген сөз.

Даму институттары кәсіпкерлердің белсенділігін арттыру ісінде айрықша рөл атқаруға тиіс. Бірақ олардың жұмысында біраз кемшілік бар. Даму институттарының қызметін өзгертетін кез келді.

Шын мәнінде, бұл құрылымдар нақты бір салаға бағытталған, терең талдау жасауға қабілетті және инвестиция салуға құқылы толыққанды даму институты ретінде жұмыс істеуге тиіс.

Тағы бір өте маңызды мәселе. Мемлекеттің экономикадағы үлесін азайту көп жылдан бері өзекті міндет болып келеді. Мемлекеттік ұйымдар мен компаниялар негізсіз көбейіп, жеке кәсіпорындардың толыққанды дамуына мүмкіндік бермей отыр.

Елімізде мемлекеттің үлесі бар ұйымдар саны 25 мыңға жуықтайды. Көпшілігінің қызметі мен құрылымы сын көтермейді, қисынға да келмейді. Қазір коммерциялық емес міндеттерді орындау үшін коммерциялық әдіс-тәсілдер кеңінен қолданылып жүр. Соның салдарынан түрлі шығындар артып, корпоративті органдар көбейіп кетті. Нақты нәтижеге назар аударылмайды. Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігіне Үкіметпен бірлесіп, мемлекеттік секторды реформалау туралы нақты ұсыныстар әзірлеуді тапсырмын, қажет болса, арнайы Жарлық шығарамын.

Бұдан бөлек, Үкімет Мемлекеттік мүлік туралы заңды жаңартуға тиіс. Занда мемлекеттік экономикаға қатысу шегі нақты айқындалуы керек. Сондай-ақ басқару ісіне қатысты құқықтық талаптар көрсетілуі қажет.

ЖЕТІНШІ. Экономиканы жаң-жақты жаңғырту жұмыстары адам қалыптасуында дамытуға қатысты жаңа міндеттер жүктейді.

Бұл жерде білім беру саласы айрықша рөл атқарады.

«Келешек мектептері» ұлттық жобасы аясында жоспарланған 217 мектептің 150-і қазіргі өзінде жұмыс істеп тұр. Қалған мектептердің құрылысы алдағы үш ай ішінде аяқталуға тиіс.

Цифрлық технологиялар жандандық еңбек нарығын жылдам өзгерттіп жатыр. Өлемде жасанды интеллектімен жұмыс істеудің қырыс бірін білетін мамандарға деген сұраныс жыл өткен сайын артып келеді.

Жұмыс үдерістерінің өдеуі белгілі цифрлық технологияларды енгізу арқылы автоматтандырылатыны анық.

Сол себепті менің тапсырмаммен 100 мыңға жуық студентті технологиялық жобаларға тартуды көздейтін Al-Sana бағдарламасы жүзеге асырыла бастады. Алайда жасанды интеллектімен жұмыс істеу күзретін қалыптастыру әлдеқайда ерте жастан, яғни мектеп қабырғасынан қолға алынуға тиіс.

Осыған орай бірқатар бастаманы жүзеге асырған жөн. Ең алдымен, мектеп оқушыларына арналған жасанды интеллект негіздері туралы бағдарлама және оқу материалдарын әзірлеу қажет.

Ұстаздардың жасанды интеллект технологиясын меңгеру дағдысын да қалыптастыру керек болады.

Қашықтан оқыту тәсілі және жасанды интеллект технологиясы негізінде «Qazaq Digital Mektebi» атты шағын жинақты мектеп үлгісін әзірлеуіміз қажет. Мұндай платформа ауылдағы оқушыларды сапалы оқу тәсілдерімен қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Елордада балаларды дамыту орталық-

тарын жеке қаражат тарту арқылы салу тәжірибесі бар. Көптеген кәсіпкер дәл осы мәселе бойынша көмек көрсетуге әзір екенін білдіріп жатыр. Өкімдер осындай жобаларды жүзеге асыруға кәсіпкерлерді белсенді түрде жұмылдыруы керек.

Еліміз білім экономикасына көшіп жатыр. Сондықтан ғылым, білім және инновация саласын басқару тәсілдерін өзара байланыстыру өте маңызды.

Ғылым саласында әлі де мемлекеттің үлесі басым. Бірақ бюджет қаржысының қайтарымы әлі де шамалы болып тұр. Жаңа патенттер, технологиялар мен өндірістер сияқты көзге көрінетін нақты нәтиже жеткілікті емес. Инновациялық саясатты Ғылым және жоғары білім министрлігінің қузырына берген жөн.

Министрлік және Ғылым академиясы бірлесіп, ғылыми институттар мен жоғары оқу орындарын үйлестіру ісімен белсенді түрде айналысуы керек.

Жасанды интеллекттің кеңінен қолданытын университеттерге көбірек дербестік беруге болады.

Сонымен қатар Үкімет дарынды зерттеушілерді қолдау үшін қосымша шаралар қабылдауға тиіс.

Білікті мамандарды елге қайтарудың тиімді тәсілдерін ойластырып, қолданысқа енгізу керек. Кадр тапшылығын жою үшін көші-қон саясатын да қайта қараған жөн.

Шетелден елімізді дамытуға үлес қоса алатын мықты мамандарды ұлтына қарай тарту – өте маңызды міндет. Олардың Қазақстанда қалуына жағдай жасау керек. Себебі бізге білікті мамандар өте қажет. Әсіресе техникалық мамандықтарды меңгерген өз ісін нағыз шеберлері керек. Қазіргі тілмен айтсақ, «сапасы жоғары адами ресурстар» қажет.

Өйткені білікті, саналы адамдар – ұлттық экономиканың арқауы, ел болашағының кепілі.

Елімізге кәсіби даярлығы жоғары, білікті жұмысшылар өте қажет, бұл – анық нәр. Сондықтан мен 2025 жылды «Жұмысшы мамандықтары жылы» деп жарияладым. Қазір елімізде мыңдаған жұмыс орны бос тұр. Түрлі салада, тіпті, жалақысы өдеуір жоғары жұмыс орындары бар. Бұл орын-дарды шетелден келіп жатқан адамдар толтырады.

Жыл сайын мыңдаған инженер, құрылысшы және ауыл шаруашылығы маманы оқуын бітіріп шығады.

Оларға білім беру үшін мемлекет қомақты қаражат бөліп жатыр.

Алайда көбі мамандығы бойынша жұмыс істемейді. Олар арнайы білімді қажет етпейтін, тез табыс әкелетін жұмыстарды таңдайды.

Өрине, жұмыстың жаманы жоқ, адал еңбектің бәрі – маңызды.

Бірақ бұл үрдіс жеке адамға да, бүкіл елге де үлкен пайда әкелмейді. Азаматтардың өндіріске барғаны абзал.

Экономиканың нақты саласында жұмыс істеуге ұмтылғаны жөн. Осыған мемлекет қажетті жағдай жасауы керек. Жұмысшы мамандықтарына деген құрметті арттыра түсіміз керек. Оларға лайықты жалақы төлеу қажет. Бұл – мемлекетіміздің алдында тұрған негізгі міндеттің бірі.

Еңбек нарығын әсіресе көші-қон жұмысшылар реттеу саласында есепке алудың орталықтандырылған жүйесі жоқ. Бұл жағдай осы саладағы болжау жұмысының сапасына және шешімдердің тиімділігіне кесірін тигізеді.

Үкімет ел ішіндегі және шетелдегі көші-қон ағымының есебін жүргізетін біріншілік цифрлық жүйе енгізуге тиіс.

Ішкі және сыртқы көші-қон үдерісінің бақылаусыз қалуы жұрттың бәрі тұрғысы келетін ірі қалаларымыздың инфрақұрылымына орасан салмақ түсіріп отыр.

Астана – соның айқын мысалы.

Соңғы үш жылдың өзінде елорда тұрғындарының саны 250 мыңнан астам адамға, соның ішінде бытлар 100 мың тұрғынға көбейді. Былғы өсім осыны да жоғары саналатын осы көрсеткіштен асып түсуі мүмкін.

Елордада халық саны ресми түрде 1,5 миллион адам болғанымен, оның инфрақұрылымы іс жүзінде күн сайын 1,9 миллион адамға қызмет көрсетеді. Басқаша айтсақ, Астана 400 мыңнан астам адамға, яғни халық саны бойынша орташа қала саналатынын тағы бір шаһардың тұрғындарына пара-пар жұртқа ешқандай жоба-жоспарсыз қызмет етіп жатыр.

Сондықтан қаланы сумен және жылумен қамтамасыз ететін жүйелердің үздіксіз жұмысына қауіп төніп тұр.

Астанада 2022 жылдан бері мұқтаж жандарға 7 мыңға жуық пәтер, соның ішінде көп балалы отбасыларға 1380, жетім балаларға 835, ерекше қажеттілігі бар адамдарға 665 пәтер берілді.

Кейбір облыс өкілдері корпоративті салықтан түскен қаражатты көше бойындағы тас тақтайшалар салу сияқты тиімсіз жобаларға шашудан өріге бармайды. Өрине, содан соң жұрт әлеуметтік қызметтері мен

жеңілдіктері бар Астанаға қарай ағылады.

Мұндай ахуал күрделі мәселелер туындауына әкел соқтырады. Қалада әлеуметтік тұрғыдан осал топтағы жандардың саны бірнеше есе артқан, әлеуметтік қолдауға арналған шығындар да бюджет кірісінен жылдамырақ өсіп жатыр. Ал әлеуметтік міндеттемелердің үлесі тым артып барады.

Мектеп инфрақұрылымы қазіргі өзінде шамадан тыс жұмыс істеп, шаңқақпай тұр. Жыл сайын 15 мектепке дейін салу қажеттігі туындап жатыр.

Емханалардың жүктемесі өте көп, онда орын тапшы.

Соның салдарынан өкімдік қаланың қарқынды дамуына жағдай жасаудың орнына әлеуметтік шығындарға қыруар қаржы жұмсауға мәжбүр. Оның қала бюджетіндегі үлесі қазіргі өзінде 60 пайызға жеткен. Бұл ахуалды түзеу үшін түбегейлі шаралар қабылдау қажет.

Жұрттың өңірлерден ел астанасына не себепті тоқтаусыз көшіп жатқанына мұқият талдау жүргізіп, әлеуметтік және экономикалық тұрғыдан тартымды басқа да орталықтар құруға арналған кешенді шаралар қабылдау керек.

«Жүргенге жерге ілінеді» деген қағидады енгізіп, өңірлердің әлеуметтік міндеттемелерін қаржыландыру мәселесін қайта қараған жөн.

Сонымен қатар аймақтардағы әлеуметтік тұрғыдан осал топтағы азаматтарға бөлінетін әлеуметтік төлемдерді біріздендіру керек.

Мемлекеттің көз алдындағыдан басқаны көрмей, бәрине көне беретін әлеуметтік саясаты жүзден астам түрлі жеңілдікті пайда болуына әкел соқтырды. Осы жеңілдіктерді өңірмен деп «көмек қолын» созатын жылжытпастар да көбейді.

Біз әлі күнге дейін бұрынғы КСРО аумағындағы және одан тыс басқа да аймақтардағы қақтығыстарға қатысқан азаматтарға арнайы төлемдер жасап, медициналық қызмет көрсетіп келеміз. КСРО-ның ыдырағанына 35 жыл болса да, ардагерлеріміз барған сайын «жасарып», көбейіп барады.

Мемлекет өзінің негізгі міндеттерін орындаудан бас тартпайды. Бірақ әлеуметтік жеңілдіктерді қолдан көбейту – елді дамытуға, яғни мектеп, аурухана, көлік инфрақұрылымдарын және басқа да нысандар салуға жұмсалуды қажет қыруар қаражатты жөлге шашу деген сөз.

Кезінде біздегі «әлеуметтік саланың жанаушылары» толық емес отбасы деген жеңілдікке мұқтаж адамдар санатын ойлап тапқан еді.

Соның салдарынан, ажырасқан отбасылар саны күрт өсіп, біз бір кезде бұл көрсеткіш бойынша өлемде «көш бастаған» елдердің қатарына қосылдық. Мұндай мысалдар аз емес. Осылайша, біз өзіміз жалқаулық пен масылдыққа жол беріп отырмыз.

Отбасы мүшелерінің барлығы дерлік нысаналы әлеуметтік көмек пен жәрдемақы алатын болса, жұмыс істеді де қажеті бар? Тұрасын айтсақ, әлеуметтік салада оңтайлы шешім қабылдаудың орнына, Үкімет кемінде 15 жыл бойы әлеуметтік масылдық пен әлеуметтік алаяқтыққа жол беріп келді.

Елдегі демографиялық үрдістерді егжей-тегжейлі зерделеп, ұзақ жылға арналған шешімдер қабылдау айрықша маңызды.

Алайда осы салада мәліметтерді тиісті деңгейде есепке алып, талдау жасау жолға қойылмаған. Бұл жағдай еңбек нарығының сұранысын болжау, инфрақұрылымды дамыту жұмысын жоспарлау және басқа да міндеттерді орындау жолында қиындық туғызады.

Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігінің базасында ауқымды деректер мен жасанды интеллект технологиялары енгізілген Демографиялық үдерістерді талдау және болжау орталығын құру керек.

Демография және еңбек нарығындағы үрдістер зейнетақы жүйесіне қатысты ұстанымдарды қайта қарауды қажет етеді.

Азаматтардың, әсіресе, өз-өзін жұмыспен қамтып отырған адамдардың зейнетақы жинағы аз екені байқалады.

Үкімет Ұлттық банкпен, сондай-ақ Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігімен бірлесіп отырып зейнетақы жүйесінің қаржылық тұрақтылығын нығайту, зейнетақы төлемдерінің ұзақ уақыт бойы төнгерімді және лайықты деңгейде болуын қамтамасыз ету шараларын ойластыруы керек.

Азаматтардың қаржылық сауаттылығын арттыру мәселесі өлі де өзекті.

Осы ретте, «AMANAT» партиясы ұсынған «Қарыссыз қоғам» жобасын жүзеге асыруды жалғастыру керек.

Бытлардың өзінде осы жоба аясында 845 мың адам сауатын жетілдіріп, заңгерлік кеңес алды.

Түпкі мақсат – халықтың мойнындағы қарызын азайту ғана емес, азаматтардың табыс тұрақты болуын қамтамасыз ету.

Мемлекет денсаулық сақтау жүйесін дамыту үшін жүйелі шаралар қабылдап жатыр.

Елімізде медицина нысандары біртіндеп

ДӘУІРІНДЕГІ ҚАЗАҚСТАН: ЦИФРЛЫҚ ӨЗГЕРІСТЕР АРҚЫЛЫ ШЕШУ»

жаңғыртуда. Ауылдағы фельдшерлік-акушерлік пункттерден бастап мамандандырылған ауруханаларға дейін жаңартылып жатыр.

«Ауылда денсаулық сақтауды жаңғырту» ұлттық жобасы аясында 540 нысан салынды, осы жылдың соңына дейін тағы 115 нысан пайдалануға берілімек. Ал қалалы жерлерде денсаулық сақтау саласына қатысты бірқатар ірі нысан іске қосылды. Мысалы, Астанада онкология орталығы, Алматыда жұпалы аурулардың ғылыми орталығы ашылды.

Осы ретте бұған дейін түрлі аймақта бой көтерген көпбейінді ауруханаларды бюрократиялық шығаралға салмай, пайдалануға беру қажет. Сондай-ақ мұндай жаңа нысандар салуды жалғастыра берген жөн. Бұл жұмысқа мемлекеттік-кеңестік-сервистік механизмдерді аясында жеке инвестицияны да тарту керек. Сонда азаматтар Астанаға көше бермейді.

Басқа да бағыттар бойынша жұмыстарды жандандыру керек. Соның ішінде фармацевтика өнеркәсібін дамытуға баса мән берген жөн. Өзімізде жасалатын дәрі-дәрмектің түрі мен санын көбейту – стратегиялық міндет. Бұған, әсіресе, пандемия кезінде өбден кезіміз жатты.

Денсаулық сақтау жүйесінің қаржылық тұрақтылығына және медициналық қызметтерге мониторинг жүргізу ісін тиімділігіне қатысты мәселелер бар.

Бюджет қаржысы шектеулі кезде Әлеуметтік медициналық сақтандыру қоры іс жүзінде бюджетті реттеуші рөлін атқарып тұр. Қор дайын өнім жеткізетін кәсіпорындарға бақылауды күшейткенін арқасында шығынды көбейтпей ұстап тұр.

Үкімет жасанды интеллект технологиясын қолданып, медициналық қызметтердің сапасына және келіміне мониторинг жүргізетін жаңа жүйе қалыптастыруға тиіс.

Елімізде дәрігердің мәртебесін көтеріп, әлеуметтік жағдайын жақсарту үшін нақты шаралар қабылданып жатыр. Бұл жұмыс өз жалғасын табады.

Халықтың өмірі мен денсаулығына тікелей әсер ететін тағы бір түйткіл, бұл – жол қауіпсіздігі.

Мен бытырғы Жолдауда бұған арнайы тоқталдым. Өрне, бірінші шаруа жасалып жатыр. Соған қарамастан көлік апаттары азаймай тұр. Жыл басынан бері 22 мыңнан астам жол-көлік оқиғасы тіркелген. Шын мәнінде, көп нәрсе көлік жүргізушілерінің өзіне байланысты, себебі жол ережесін бұзатындар аз емес.

Жылдамдықты асырмау, жол ережесін бұзбау – ең басты және маңызды талап. Өрне адамзат өміріне және айналасындағы адамдардың қауіпсіздігіне жауапты екенін сезінуге тиіс. Көлік жүргізу мәдениетін бүкіл қоғам болып қалыптастыру қажет.

Сондай-ақ электросамолеттерге назар аударған жөн. Бұл тақырып қоғамда қызу талқыланып жатыр.

Екі жыл бұрын жаяу жүргіншілер жолымен жүруге шектеу қоятын заңнамалық өзгерістер енгізілді.

Бірақ қоғамдық орындардағы ахуал өзгеріс қойған жоқ, әлі де азаматтарға қауіп-қатер төніп тұр.

Қазір бұл саланы реттейтін заңға түзетулер әзірленді. Оны көп сөзбай қабылдау керек. Өрне азаматтың, өрне баланың өмірі қымбат. Бұл мәселеде ұсақтық деген болмайды. Түптеп келгенде, мұның әрқайсысы – Қауіпсіз Қазақстанды құру жолындағы маңызды қадамдар.

Келесі мәселе. Бұл – жасанды интеллект дәуіріндегі мәдениет пен өнердің дамуы. Осы салаға бұрынғыдай айрықша мән береміз, тиісті инфрақұрылымды саламыз және қажет болса жөндеуден өткізіп, қалпына келтіреміз.

Өнер адамдары еліміздің мәдениетін, салт-дәстүрін шетелге паш етіп жатыр. Бұл – құрметке лайық жұмыс. Сондықтан мәдениет қайраткерлеріне қажетті қолдауды көрсетеміз. Бірақ олар жаңа заманның талабына бейімделіп жұмыс істеуі керек.

Баршаңызға мәлім, мен бұқаралық спортты дамытуға баса мән беремін. Аймақтарда спорт нысандары бой көтеріп жатыр. Үйірмелер балаларға қолжетімді бола бастады.

Ерекше қажеттілігі бар азаматтарға және егде адамдарға арналған спорт клубтары ашылып жатыр. Сондай-ақ кәсіби спорт саласында оң өзгерістер болып жатыр.

Мен бұған дейін шетелден келген спортшыларға бюджеттен қаржы бөлуді шектеу туралы тапсырма бердім. Депутаттар бұл бастаманы қолдап, арнайы заң қабылдады.

Бірақ мұнымен шектеліп қалуға болмайды, алға қарай жүріміз керек.

Футбол клубтарын кеңешелендіруге қатысты жұмысты тездету керек.

Қазір еліміздің төрт футбол клубына белгілі кәсіпкерлеріміз не болды, яғни, клубтар кеңестікке өтіп жатыр. Сол үшін оларға ризашылығымды білдіремін.

Дегенмен футболдағы коммерциализация ісін жалғастыра беру керек. Мұндай қадамсыз Қазақстанда футбол дамымай-

тынын әлемдік тәжірибеден көріп отырымыз. Қазіргі заманда кәсіби спортты қомақты табыс әкелетін бизнес-индустрия ретінде қарастырылған жөн.

Мен жариялаған міндеттер Қазақстанның одан әрі қарқынды дамуы үшін айрықша маңызды.

Олар елімізді цифрлық жаңғырту ісімен тығыз сабақтасып жатыр. Жасанды интеллекттің жаппай енгізу және жаппай цифрландыру еліміздің барлық саладағы әлеуетін еселеп арттырады. Біздің стратегиялық бағдарымыздың ең басты қыры осы болуға тиіс.

Өрне, елімізде суперкомпьютердің іске қосылуы – зор жетістік. Бірақ мұны Үкімет те, бүкіл қоғам да Қазақстанды, шын мәнінде, цифрлық мемлекетке айналдыратын жаңа-жаңы және қарқынды жұмыстың бастауы ретінде қабылдауға тиіс.

Осы міндетті тиімді орындау үшін Үкіметке цифрландыру ісі мен жасанды интеллекттің дамытуға арналған «Digital Qazaqstan» атты біртұтас тұжырымдамалық құжат әзірлейді. Онда бастамалар мен жобалардың бәрі жалпыұлттық стратегия аясында біріктіріліп болады.

Түптеп келгенде, еліміздің түбегейлі цифрлық жаңғыруын халықтың тұрмыс-саласын жақсартуға бастайтын жол дей аламыз.

Мемлекет әр азаматтың лайықты табыс тауып, сапалы әлеуметтік қызмет алып, өрнегі күніне сенімді болуы үшін барынша жағдай жасай берсін.

Себебі қолға алынған барлық реформа бір ғана мақсатты көздейді. Бұл – халықтың әл-ауқатын арттыру және елдің жаңа-жаңы өрлеуін қамтамасыз ету. Еліміздің халықаралық беделін арттыру жолындағы күш-жігеріміздің түпкі мәні де – осы.

Цифрландыру және жасанды интеллект дәуірінде мемлекетіміздің ұлттық стратегиялық мүддесіне сай келетін тегерімді әрі сындарлы сыртқы саясаты әлеуметтік-экономикалық тұрғыдан орынқты дамуымызға зор ықпал етеді деп сенемін.

Көптеген мемлекет Қазақстанмен достық қатынас орнатып, тиімді ынтымақтастықты нығайтуға ұмтылады. Мұның өзі, бірінші кезекте, еліміздің халықаралық аренадағы абырой-беделі жоғары екенін және өзгелер бізбен санасатынын көрсетеді.

Біз маңызды халықаралық проблемаларды шешуге өз үлесімізді қосып келеміз. Қазақстанмен қарым-қатынас орнатуға мүдделі алыс-жақын елдердің бәрімен ынтымақтастығымызды бағалаймыз.

Жақында мен Қытайға ресми сапармен бардым. Онда мәңгі стратегиялық серіктестік рухында дамып келе жатқан екіжақты қарым-қатынастың барлық мәселелері бойынша табысты келіссөздер өтті.

Менің Түркияға және Қырғызстанға сапарларым да сәтті болды. Осы жылдың соңына қарай мен Ресейге және Әзербайжанға барамын. Астанада Әзербайжан, Армения, Түрікменстан басшыларын қарсы алуға дайындалып жатырмыз. Сондай-ақ Азияның, Еуропаның, Африканың бірқатар мемлекет басшыларымен кездесіп, келіссөз жүргізу жоспарланған.

Қазақстан-Америка сұхбаттастығы да белсенді жалғасын келеді. Еуропа одағымен сан салалы байланыстарымызды күшейтіп жатырмыз.

Биыл айтулы даталарға толы жыл болды. Ең бастысы, Екінші дүниежүзілік соғыстың аяқталғанына 80 жыл толды.

Мәскеуде және Бейжіңде өткен салтанатты іс-шаралар адамзат тарихындағы ең сұрапыл соғыстың ондаған миллион құрбаны әлем халқының жадында мәңгі қалатынын аңғартты. Сондай-ақ бәрімізді сол бір қанды қырғынға қайта баға беруден және жаңа дүниежүзілік соғыс бастауға ұмтылудан аулақ болуға шақырды.

Барлық елестіп-өркендеу үшін бейбітшілікті сақтап, ортақ мәмілеге келе білуі керек. «Мың шыр-быжандар бір сіз-біз артық».

Сол себепті Қазақстан Аляскада өткен Ресей-АҚШ саммитінің нәтижесіне, сондай-ақ Вашингтонда Президент Трамптың ара ағайындығымен Әзербайжан мен Арменияның бейбітшілік туралы декларацияға қол қойғанына қолдау білдірді.

Екінші айтулы дата – Екінші дүниежүзілік соғыстың басты институтоналды қорытындысы саналатын Біріккен Ұлттар Ұйымының 80 жылдығы.

Біріккен Ұлттар Ұйымына әлі күнге дейін өз балама жоқ. Қазақстан осы кеңестік халықаралық мәселенің бәрін әділ шешу жолындағы негізгі келіссөз алаңы болып қала беруге тиіс деп санайды.

Дегенмен Біріккен Ұлттар Ұйымын, әсіресе, оның ең басты органы – Қауіпсіздік Кеңесін реформалайтын кез келді.

Мен жақында Нью-Йорк қаласында Біріккен Ұлттар Ұйымы Бас Ассамблеясының мерейтойлық сессиясында сөз сөйлемін. Басқосуда халықаралық ахуалға, соның ішінде Біріккен Ұлттар Ұйымын реформалауға қатысты Қазақстанның көзқарасын

білдірмекпін.

Қадірлі отандастар!
«Заң және тәртіп» – мемлекетіміздің мығымдас тұғыры.

Қоғамда осы қағиданы түбегейлі орнықтыру үшін барлық құзырлы органдар арасында ортақ көзқарас пен ортақ ұстаным болуға тиіс. Бұл – ең алдымен, ешқандай құқық бұзушылыққа жол бермеу қағидасы, яғни кез келген заңсыздыққа қарсы тұру деген ұстаным.

Сондықтан мемлекеттік органдардың осы бағыттағы жұмысын барынша қолдау қажет. Сонда ғана елімізде құқық бұзушылыққа, озбырлық пен зорлық-зомбылыққа қарсы сана-сөзім қалыптасады, қоғамға жат көз келген өрнекке тәубешілік пайда болады.

Ашығын айтуымыз керек, қазіргі таңда адамдарда дерекі сөйлеп, бір-біріне ергесіп, жаға жыртасатын әдет бар.

Осындай келең-сіз оқиғаларды, әсіресе, қоғамдық орындарда, жол бойында жиі көруге болады.

Өкінішке қарай, солардың ішінде айқай-шұғыратын, балағат сөздер айтып, қоғамдық тәртіпті бұзатын әйелдер де бар.

Бұл – мәдениетті, өркеніетті қоғамға жасайтын қылық, еліміздің халықаралық қоғамдастықтағы беделіне зиян келтіретін қылық.

Озықойлы ұлт болу үшін мұндай жағымсыз әдеттен түбегейлі арылуымыз керек. Ұлы Абай «Бірінді қазақ, бірін дос, көрмесек істің бәрі осы» деп бекер айтпаған.

Мәдениет пен өдеп, тәрбие мен тәлім әрбір азаматтың, әрбір отбасының міндеті басталуы қажет.

Қазіргі бұлыңғыр заманда ең басты міндет – еліміздің егемендігін, жеріміздің тұтастығын нығайту. Ол үшін бірлігіміз бекем болуы керек. Халқымыз тату болса, ішкі ахуал тұрақты болса, біз барлық қиындықты жеңеміз. Кез келген кедергіден өтеміз.

Сондықтан жұртымызды ел тыныштығын бағалай білуге, сақтай білуге шақырамын.

Әрбір азамат мемлекетшіл, отаншыл болуы керек.

Бүгінде патриотизм деген сөздің сипаты, мазмұны өзгеріп жатыр. Бұрын бұл ұғым негізінен дәстүрлі құндылықтармен өлшенетін, тіл, мәдениет, руханият мәселесі ұлттық мүдденің өзегі ретінде саналатын. Өрне, бұл дұрыс, әрқайсысы ұлт болмысының арқауы. Оны бізден ешкім тартып алмайды, оған аландауға еш негіз жоқ.

Қазіргі көкірегі ояу жас ұрпақ отаншылдық деген сөзді басқаша қабылдайды. Жастардың басым көпшілігі өсіредінілдікті, өсіреушілдікті қолдамайды. Олар үшін патриотизмнің басты керектіші – жасампаздық пен жаңашылдық.

Жастар «Елді сүю дегеніміз – халыққа пайдасы тиетін жаңалық ашу, жаңа іс бастау» деп түсінеді.

Олар Қазақстанның дамыған, көркейген мемлекет ретінде көргісі келеді. Заманауи технологияларды меңгеріп, халқымызды озық ойлы ұлттардың қатарына қосуға талпынады.

Өскелең ұрпақтың бойындағы патриотизм – болашаққа деген шынайы ұмтылыс. Бұл – қоғам санасында болып жатқан өзгерістің айқын көрінісі. Мен мұны толығымен қолдаймын. Жастардың күш-жігеріне, олардың дарынын мен біліміне сенемін.

Біз кеше кім болғанымызды ұмытпаймыз. Төл тарихымызға құрметпен қараймыз. Ал келешекте кім болатынымыз тек қана өз қолымызда екенін жақсы түсінеміз.

Сондықтан ғылым-білімге ұмтылған, елін-жерін көркейтуді ойлаған жастарға әрдайым жан-жақты қолдау көрсете береміз. Біз қолға алған ауқымды жұмыстың бәрі жастардың жарқын болашағы үшін жасалып жатыр. Өскелең ұрпақ өртен соның игілігін көреді, оны еселеп, лайықты жалғастырады.

Қазір жер жүзінде болып жатқан түбегейлі өзгерістерге жастар тез бейімделеді. Соның ішінде жасанды интеллектің жаңа дәуірі де орны ерекше.

Хакім Абай «Адамның адамшылығы ақыл, ғылым, жақсы ата, жақсы ана, жақсы құры, жақсы ұстадан болады» деп айтқан.

Бұл нақыл сөзге Мемлекет басшысы ретінде қосарым: Өркеніетті әрі озық елдің заңы – әділ, билігі – білікті, ал азаматтары саналы және белсенді болары хақ.

Мемлекет деңгейінде қабылданған әрбір шешімнің мән-маңызы, ең алдымен, халықтың тұрмысын жақсарту, экономиканы тұрақтандырып, әлеуметтік әділдік орнату үшін жасалған нақты істермен өлшенуге тиіс. Сонда біз жаңа тұрпатты, мықты ел боламыз.

Қазақстан жан-жақты, түбегейлі реформалардың арқасында дамуында даңғыл жолына түсіп келеді. Алда қарқынды жұмыс күтіп тұр. Біз бағдарымыздан айнымай, тек алға қадам басуымыз керек.

Құрметті отандастар!
Бүгін мен еліміздің жасанды интеллект негізінде әлеуметтік-экономикалық дамуына айтарлықтай оң ықпалын тигізетін жаңа саяси реформа туралы ойымды ортаға салғым келеді.

Бұл жерде парламенттік реформа туралы айтқалы тұрмын.

Жоғары екілі билік тармағына қатысты реформаны бұған дейінгі барлық өзгерістің, соның ішінде Президент билігіне қатысты өзгерістердің заңды жағасы деуге болады. Біз Әділетті Қазақстанды құруға кірістік. «Халық үніне құлақ асатын мемлекет» қағидатына сәйкес билік пен халықтың арасында ашық әрі бүкпесіз диалог орнатып жатырмыз.

2022 жылы маусым айында елімізде жалпыұлттық референдум өтті. Онда азаматтарымыздың басым көпшілігі «Құшті Президент – Ықпалды Парламент – Есеп беретін Үкімет» тұжырымдамасы негізінде мемлекетімізді жан-жақты жаңғырту стратегиясына қолдау білдірді. Соңғы жылдары Қазақстанда, тіпті, шетелдерде болып жатқан оқиғалардың өзі біз таңдаған бағдардың дұрыс екенін көрсетіп берді. Дегенмен бір жерде тоқтап қалуға болмайды.

Біз еліміздің және кейінгі ұрпақтың болашағын тереннен ойлауымыз керек. Менің жылдың басында «Ана тілі» газетіне ауқымды сұхбат бергенімді білесіздер. Онда «Реформа – ұдайы жүретін үдеріс, қоғамда нақты сұраныс болса, жаңа реформалар әзірленеді» деп айттым.

Елімізде парламенттік реформа мәселесі кемінде жиырма жылдан астам уақыт бойы айтылып келеді. Осы мәселе ашық та, жабық та талқыланып жүргені ешкімге құпия емес. Бұл тақырып әлі күнге дейін өзекті болып отыр. Сондықтан мемлекеттік жүйе дамып, азаматтарымыздың саяси мәдениеті есіп келе жатқанын ескере отырып, бұл мәселені халықтың талқысына салу айрықша маңызды деп санаймын.

Сенат 1995 жылы елімізде күрделі әрі тұрақсыз саяси жағдай болып тұрған сәтте Парламенттің жоғары палатасы ретінде құрылды. Ол кезде мемлекетіміздің негізі енді ғана қалыптаса бастаған аса қиын жолдың басында тұрған едік. Сенатқа мемлекет құру ісіндегі тұрақтылықты қамтамасыз ету тарихи міндеті жүктелді. Өткен 30 жылда Сенат өзінің осы аса маңызды тарихи миссиясын абыроймен, тиімді атқарып шықты. Жоғары палата заң шығару үдерісінде, басқа да негізгі реформалардың айрықша маңызды тетігі әрі кепілі болып келеді.

Баршаңызға мәлім, мен Сенатқа он жыл басшылық еттім. Бұл жұмысты қашанда зор мәртебе әрі үлкен жауапкершілік деп санадым. Сондықтан маған осы мінберден парламенттік реформа туралы айту оңай емес. Соған қарамастан мен дәл бүгін елімізде көп ұзамай бұл палаталы Парламент құру туралы бастама көтергім келеді. Бірден айтқым, бұл – өте маңызды мәселе. Оны асығыс жүзеге асыруға болмайды. Бұл реформа азаматтық секторда, сарапшылар ортасында, сондай-ақ, өрне, қазіргі Парламентте жан-жақты талқылануы қажет.

Реформаның мән-маңызы айрықша екенін ескерсек, оны талқылауға бір жыл уақыт керек деп ойлаймын. Содан кейін, яғни, 2027 жылы жалпыұлттық референдум өткізуге болар еді. Содан соң Конституцияға тиісті өзгеріс енгізе аламыз.

Мен мемлекеттің тағдырын айқындайтын барлық мәселе халықтың келісімімен ғана шешіледі деп бұған дейін бірнеше рет айттым. Егер бұл палаталы Парламент құру қажет деген ортақ шешімге келсек, ондай Парламентті тек қана партиялық тізім бойынша сайлаған жөн деп санаймын. Бұл – әлемде кеңінен тараған парламенттік рәсім. Осылайша, Мәжілісті қазіргі құрамы барлық заңдық рәсімдер аяқталғанына өз ісімен айналыса берсін. Сенат жалпыұлттық референдумның қорытындысы шығып, жаңа Парламент сайлауы өткенге дейін алаңсыз жұмыс істейді. Ал саяси партиялардың бәсекелі тартысқа дайындалуына уақыты болады. Депутаттарымыз нағыз мемлекетшіл азамат ретінде бұл мәселеге зор жауапкершілікпен әрі түсіністікпен қарайды деп ойлаймын.

Түптеп келгенде, саяси реформалардың бәрі еліміздің біртұтас институционалды жүйесінің ажырамас бөлігіне айналады.

Өрне, жаңа сұрақ туындауы мүмкін: Президент Парламенттік реформа жасау қажеттігі туралы неге соншалықты ерте жариялап жатыр, өйтпесе, саяси технологияның қағидасына сәйкес мұндай шаралар соңынан, күтпеген жерден жасалады емес пе?

Бірақ мен осыған дейін де айттым, тағы да қайталап айтамын: мен еліміздің және халқымыздың тағдырына қатысты қандай да бір мәселеге келгенде тек қана ашық саясат жүргізу керек деп санаймын, мұндай ауқымды реформаны қоғамнан құпия ұстауға болмайды деп есептеймін.

Осындай тағдырлы мәселелер бойынша халықпен ашық сұхбат жүргізу қажет деп сенемін. Сонда ғана бәріміз бір ел болып, Әділетті және Қуатты Қазақстанды құру жолында тағы бір маңызды қадам жасаймыз.

Баршаңызға амандық, табыс тілеймін.

Қазақстанымыз мәңгі жасай берсін!
Қасым-Жомарт ТОҚАЕВ,
Қазақстан Республикасының Президенті.

ҰЛТТЫҚ ОНОМАСТИКА – МЕМЛЕКЕТТІК ИДЕОЛОГИЯНЫҢ БІР ТІРЕГІ

8 қыркүйек күні ауданға жұмыс сапарымен «Ономастикалық кеңестікті реттеу жоспары» атты іс-шараларды жүзеге асыру бойынша облыстық жұмыс тобының мүшелері келіп, Қарағанды, Вовшищенка және Талынское ауылдарында тұрғындармен кездесулер өтті.

Саясаттанушы, филолог, қоғам қайраткері Досмахамбет Көшім, «Халықаралық «Қазақ тілі» қоғамының облыстық филиалының төрағасы Жанат Мұхамеджанов, Солтүстік Қазақстан облысы әкімдігінің мәдениет, тілдерді дамыту және архив ісі басқармасының бөлім басшысы Нұрлан Жамантаев, ішкі саясат, мәдениет және тілдерді дамыту бөлімі басшысының м.а. Гүлжан Жансүгірова, «Мақсат» этномәдени бірлестігінің төрағасы Мейрам Рыспаев, жастар ресурстық орталығының өкілі Мария Галайдина қатысып, ономастика төңірегіндегі мемлекеттік саясат тақырыбын түйсіндірді.

Тұрғындармен кездесулерде жұмыс тобының мүшелері елдегі ономастика саясатын түсіндіру үшін 2021 жылы қабылданған «Қазақстан Республикасында ономастикалық жұмыстарды ұйымдастыратын әдістемелік ұсынымдар» деген құжатты негізге алады.

Қазір Қазақстанда ескі атауларды ауыстыруда негізгі үш бағыт бар.

Біріншісі – «идеологиялық тұрғыдан ескірген атауларды» ауыстыру. Бұның ішіне коммунистік идеологияның көсемдері (Ленин, Сталин, Маркс, Калинин, Киров, Чапаев, т.т.) де, сол кезеңдегі идеологияға қатысты терминдер («Коммунистический», «Октябрьский», «Комсомольский», «Советский» және т.т.) де кіреді.

Екіншісі – елді мекендердің тарихи атауларының қайтаруы. Егер елді мекендер атауларының 99 пайызы отарлық кезеңде және КСРО кезінде ауыстырылғанын ескерсек, бұл жұмыс үшін сол кездегі карталар, мұрағаттық құжаттар бар, онда елді мекендер мен ауылдардың ескі атауы айтылып жазылады. Және бұл жол ең тиімді болып табылады. Тарихи құжаттармен расталған атаулар бойынша жер атауларын қайта атау аса маңызды мәселе болып табылады.

Үшіншісі – егер елді мекендерге, көшелерге белгілі бір тұлғаның аты берілетін болса, оның біздің

мемлекетімізге сіңірген еңбегі бағалануы шарт. Осының арқасында біздің мемлекетімізге ешқандай қатысы жоқ адамдардың есімімен аталатын елді мекендер мен көшелердің атаулары қысқарар еді, – дейді Досмахамбет Қалмаханұлы.

Жалпы аталмыш топ мүшелері үш жылдан бері солтүстік өңірдің елді мекендерінде тұрғындармен ұйымдастырылып, түсіндіру жұмыстары тұрақты түрде өткізіліп келеді. Демек, бұл біздің топ мүшелерінің жүргізіп жатқан түсіндіру жұмыстары өзінің нәтижесін беруде деген сөз, – деді Жанат Қабылдрақымұлы.

Солтүстік Қазақстан облысындағы ономастикалық ахуалды сөз етіп.

Кездесулер соңында жергілікті тұрғындар спикерлерге толғандырған сұрақтарын қойып, көзқарастарын ортаға салды.

Президент Қасым-Жомарт Тоқаев Түркістанда өткен кұрылтайда: «Жалпы, ономастика саласын тәртіпке келтірген жөн. Бұл шаруа көшенді және дәйекті түрде бір орталықтан атқарылуға тиіс. ...Бұл – мемлекеттің шаруасы. Осы саладағы барлық рәсімдерді іс жүзінде реттеу маңызды. Онда аймақтардың ерекшелігімен қатар, жалпыұлттық басымдықтар да ескерілуі керек», – деп қадап айтты.

Ендіше, тарихи атауларды қайтару бойынша ономастика жұмысы өлі де жалғасын таппақ.

Еркебулан ЕЛУБАЕВ,
«Халықаралық «Қазақ тілі» қоғамы» ҚБ
СҚО Мағжан Жұмабаев аудандық филиалының
төрағасы.

АҚПАРАТТЫҚ ХАБАРЛАМА

Мағжан Жұмабаев ауданының «Мағжан жұлдызы» және «Вести» газеттерінің (бұдан әрі – Газеттер) меншік иесі «Газета «Вести» жауапкершілігі шектеулі серіктестігі, 2025 жылдың 26 қазанына тағайындалған, № 10 бірмандаттық аумақтық сайлау округі бойынша Мағжан Жұмабаев ауданы мәслихатының шығып қалған депутаттың орнына сайлау алдындағы үгіт материалдарды орналастыру үшін баспа алаңдарын ұсыну шарттары туралы хабардар етеді.

ГАЗЕТТЕРДІҢ БАСПА АЛАҢДАРЫН ҰСЫНУДЫҢ ЖАЛПЫ ШАРТТАРЫ МЕН ТӨРТІБІ

Газеттердің баспа алаңын ұсынуы № 10 бірмандаттық аумақтық сайлау округі бойынша Мағжан Жұмабаев ауданы мәслихатының шығып қалған депутаттың орнына тіркелген кандидаттарға баспа үгіт материалдарын орналастыруға баспа алаңын ұсыну туралы Серіктестікпен (газеттердің меншік иесімен) жасалған жазбаша шарт негізінде жүзеге асырылады.

Шарттың нысаны және оған іспес құжаттар жазбаша өтініш берген кезде ұсынылады. Кандидаттың (сенім білдірілген адамның) газеттермен баспа алаңдарын ұсыну туралы шартқа қол қоюы кандидаттың (сенім білдірілген адамның) газеттерден сайлау алдындағы үгітті жүргізуге байланысты қызметтерді қабылдауға келісімі болып табылады. Мұндай шартты жасау үшін кандидат Газет иесіне мынадай ақпаратты көрсете отырып жазбаша өтініш береді:

- жазбаша өтініштің тіркеу нөмірі, күні және уақыты;
- жазбаша өтініш берген кандидаттың Т.А.Ә., сенім білдірілген тұлғаның Т.А.Ә.;
- адамның жазбаша өтініш беруге өкілеттігін растайтын құжат;

УСПЕНКА АУЫЛДЫҚ ОКРУГІНІҢ СУЛЫШОҚ ЖАУАЛЫНДАҒЫ ЖЕРГІЛІКТІ ҚОҒАМДАСТЫҚ ЖИНАЛЫСЫНЫҢ ҚОРЫТЫНДЫСЫ

2025 жылдың 29 тамызында Мағжан Жұмабаев ауданы Успенка ауылдық округінің Сулышоқ ауылдарында 1, 2, 3 көшелерді қайта атау бойынша жергілікті қоғамдастық жиналысы өткізілді.

Өткізілген жиналыстың қорытындысы бойынша: Сулышоқ ауылдарында 1-көше «Балдәурен», 2-көше «Бәйтерек», 3-көше «Парасат» деп өзгертілсін.

Мағжан Жұмабаев ауданындағы ономастикалық

жұмыс осы саладағы Қазақстан Республикасының қолданастағы заңнамасының талаптарына, Республикалық ономастикалық комиссияның әдістемелік ұсынымдарына, сондай-ақ «Рухани жаңғыру» қоғамдық сананы жаңғырту бағдарламасының қағидаларын іске асыру шеңберінде толық сәйкестікте жүргізіледі.

Нея ГОНЧАР,
«Газета «Вести» ЖШС директоры.

МАҢЫЗДЫ НАУҚАНҒА ЖАУАПТЫ ҚАРАУ КЕРЕК

9 қыркүйек күні аудан әкімі Рахат Смағұловтың төрағалығымен аппараттық кеңес өтіп, оған құқыққорғау, жергілікті атқарушы және аумақтық органдардың басшылары, Булаев қаласы мен ауылдық округтердің әкімдері қатысты.

Күн тәртібінде Ұлттық ауыл шаруашылығы санағы (2 кезеңі) және елді мекендердегі абаттандыру бойынша атқарылған жұмыстардың қорытындылары қаралды.

Бірінші сұрақ бойынша аудандық статистика басқармасының басшысы Бақыт Омарова сөз алып, аудан бойынша ауыл шаруашылығы санағының онлайн-кезеңінің қорытындылары және негізгі кезең бойынша дайындық іс-шаралары жайлы баяндама жасады.

Бүгінгі таңда ұлттық ауыл шаруашылығы санағының онлайн кезеңі аяқталу сатысында. Біздің аудан бойынша 463 ауыл шаруашылық құрылымдардан 427 респондент (92,2%) өзін-өзі толтыру арқылы санақтан өтті. Алайда онлайн сауалнамамен қамтылмаған өлі де 36 проблемалық шаруашылық бар.

Бүгінгі таңда шаруашылықтар үшін онлайн-санақтан өту мерзімдері 20 қыркүйекке дейін ұзартылды. Сондықтан проблемалық кәсіпорындарды іздеу бойынша жұмысты күшейтуге және оларды санақпен қамтуға мүмкіндік бар.

Жеке шаруашылықтар арасында онлайн-сауалнама сәтті аяқталды: жоспарлы көрсеткіш 10% болатын, алайда үй шаруашылықтарының жалпы санының 14,9%-ы сұралды. Қазіргі уақытта алынған сауалнамалардың сапасын бақылау бойынша үлкен жұмыс басталды.

2025 жылдың 20 қыркүйегінен бастап II кезең басталып, 2025 жылдың 20 қазанына дейін жалғасуда. Онда интервьюерлер үй шаруашылықтарын аралап, мәліметтерді планшетке енгізеді. 1 интервьюерге жүктеме ауылдық жерде 540 үй болса, қалада 480 аула. Осылайша, интервьюер күніне ауылда 18 үй шаруашылығын, қалада 14 үй шаруашылығын аралап өтуі қажет. Оффлайн режимде 5 446 жеке шаруа қожалығына сауалнама жүргізу қажет болады, оның 4 909-ы ауылдық жерлерде және 537-сі қалалық жерде іріктелі алынады.

Интервьюерлер арнайы атрибуттармен ерекшеленеді: кепка, желбегей, портфель, сондай-ақ планшет. 8 қыркүйектен бастап сұхбат жүргізушілерді оқыту басталды, ол осы аптаның соңына дейін жалғасуда, – деді Бақыт Халелқызы.

Аудан басшысы ауыл шаруашылығы санағы еліміз үшін аса маңызды науқан екенін атап өтіп, оған үй шаруашылықтары мен агроқұрылымдардың белсенді қатысуын қамтамасыз ету қажеттігін ескертті.

Аудан әкімінің орынбасары Абай Қазисова ауыл шаруашылығы санағының 2 кезеңінің мәселесін ерекше бақылауға алысы. Ауылдық округтер мен Булаев қаласының әкімдеріне 15 қыркүйекке дейінгі мерзімде онлайн-санақтан өтпеген проблемалы ауыл шаруашылығы кәсіпорындарын анықтау жөніндегі жұмысты күшейтуді тапсырамын. Қатысудың маңыздылығын түсіндіре отырып, санаққа қатысудың кешігуіне немесе одан бас тартуына жол берген кәсіпорын басшыларымен жеке жұмыс жүргізілсін.

Тиімді оқытуды және санақ персоналын даярлауды қамтамасыз ету мақсатында интервьюерлерді оқу орнына дейін жеткізуді қамтамасыз етсін.

Қажет болған жағдайда санақтың барлық кезеңдерінде үздіксіз жұмысты қамтамасыз ету үшін негізгілерін ауыстыруға дайын интервьюерлердің кадрлық резервін қалыптастыруды ұйымдастырсын.

Азаматтардың барынша жауап беруі мен қатысуын қамтамасыз ету үшін халықпен санақтың маңыздылығы туралы, сондай-ақ аралау мерзімдері мен ережелері туралы ақпараттық-түсіндіру жұмыстарын күшейтсін, – деді Рахат Назымбекұлы.

Екінші сұрақ – елді мекендерді абаттандыру бойынша атқарылған жұмыстардың қорытындылары туралы Ақбайн ауылдық округінің әкімі Мақсат Есжанов, Бәйтерек ауылдық округінің әкімі Гүлмира Исмаханбетова, Бастамер ауылдық округінің әкімі Марат Қайыржанов, Қонохоб ауылдық округінің әкімі Марат Табылдынов кезек-кезек сөз алып, Баяндама жасады.

Әкімдердің айтуынша, «Таза Қазақстан» жалпыұлттық жобасы аясында әр апта сайын экологиялық акциялар өтіп, сенбіліктер ұйымдастырылады. Сонымен бірге, ескерткіштерді жөндеу және оларды абаттандыру бойынша жұмыстар атқарылып, мекеме, мектеп, үй жанындағы аулалардың аумақтары тазартылған. Жол жиектері мен ғимараттардың іргелес аумақтарда шөп шабылып, ағаштар мен бағаларды ақтау жұмыстары жүргізілген.

Сондай-ақ ауылдық елді мекендерде қоқыс үйінділері үйіліп, көктемде ағаш көшеттері отырғызылған екен. Тұрғындар арасында абаттандыру бойынша жұмыстарға қатысу жайлы түсіндіру жұмыстары өткізіліп, үй аумағын абаттандырмаған тұлғаларға ескертулер жасалған. Сонымен қатар, әкімдер ауылдарда ескі ағаштарды кесіп, құлап жатқан апатты үйлерді бұзу жұмыстарын жүргізген.

Аудандық полиция бөлімі бастығының орынбасары Нарлан Жұмабаевтың айтуынша, уәделік полиция инспекторлары абаттандыру ережелерін сақтау бойынша нақты жұмыстар жүргізіп, ҚРӘББТК 505 бабына сәйкес хаттамалар толтырған. Баяндама жасағандарды мұқият тыңдаған Рахат Смағұлов олардың әрқайсысына ескерту жасап, елді мекендерді абаттандыру мәселелерін қатаң бақылауда ұстауды тапсырды.

«Таза Қазақстан» республикалық экологиялық акциясы аясында 2025 жылдың күзгі кезеңінде ағаш отырғызу мәселесі бойынша Булаев орман шаруашылығының директоры Ербол Бапашев сөз алып, қыркүйек айының соңына дейін климаттық және топырақ жағдайларын ескере отырып отырғызу үшін ағаш түрлерін айқындау қажеттігін айтты.

Ал жер қатынастары бөлімінің басшысы Алмас Сәрсенов әр ауылдық округке бөлінген жер учаскелері жайлы ақпарат ұсынып, әкімдерге қолданыстағы жер заңнамасы шеңберінде құжаттарды рәсімдеу қажеттігін жеткізді.

Аудан әкімі кешек соңында ағаш отырғызу науқанына жауапты тұлғаларға ауылдық округ әкімдерімен бірге учаскелерді рәсімдеу алгоритмін жасап, жауаптыларды белгілеп, аталған сұрақты қатаң бақылауға алуды тапсырды.

ЗАҢ МЕН ТӘРТІП

ҚҰРАЛАЙ АУЫЛЫ - «БАЙСАЛДЫ АУЫЛ» ТІЗІМІНЕ ЕНДІ

Өңірде алкогольдік мас күйінде жасалатын қылмыстарды азайту бойынша жұмыс жалғасуда.

Оларды алдын алудың тиімді әдістерінің бірі – «Байсалды ауыл» бастамасын дамыту. Төжірибе көрсеткендей, тұрғындары ішімдікке бой алдырмаған елді мекендерде қылмыс тіркелмейді.

Бүгінгі күні облыста ресми түрде «Байсалды ауыл» деп танылған шамамен 20 елді мекен бар.

2025 жылғы 5 қыркүйекте «Заң және Тәртіп» тұжырымдамасын іске асыру аясында Мағжан Жұмабаев ауданының Құралай ауылында тұрғындармен кездесу өтті. Жиында бұл елді мекенді

«Байсалды ауыл» қатарына қосу туралы шешім қабылданды.

Соңғы бес жылда мұнда қылмыс тіркелмеген, наркологиялық есепте тұрған адамдар жоқ, алкоголь сататын орындар кездеспейді.

Ауыл тұрғындары бастаманы бірауыздан қолдап, салауатты өмір салты –

ауылдың қауіпсіздігі мен амандығының кепілі екенін атап өтті.

«Байсалды ауыл» ауылдарының санын арттыру жұмыстары жалғаса береді.

Мағжан Жұмабаев ауданының прокуратурасы.

ТӨТЕНШЕ ЖАҒДАЙЛАР БӨЛІМІ ХАБАРЛАЙДЫ

ЖЫЛЫТУ КЕЗЕҢІНДЕГІ ӨРТ ҚАУІПСІЗДІГІ

Жыл сайын жылыту кезеңінің басталуымен тұрғын үйлер мен пәтерлердегі тұрмыстық өрттердің саны артады, олардың себептері көбінесе жылыту жүйелері мен қондырғыларын пайдалану кезінде өрт қауіпсіздігі ережелерін өрескел бұзу, пешпен жылыту, электр желісін шамадан тыс жүктеу, сондай-ақ азаматтардың өздерінің қарапайым немқұрайлылығы болып табылады.

Сондықтан қарапайым талаптардың орындалуы туралы алдын ала ойлай отырып, өрт сияқты апаттың алдын алуға болатынын тағы да еске салу маңызды.

Егер сіз елдегі жеке немесе қысқы үйде тұрсаңыз, жылыту маусымы басталмас бұрын пеш пен мұржаның дурыстығын тексеріп, оларды жөндеп, күйден тазартып, жарықтарды жауып, шатырдағы мұржаны ағартып, пайда болған жарықтарды бірден көру керек. Ал жылыту маусымы кезінде күймен тазалау қажет. Күл мен қожды сумен

төгіп, қауіпсіз жерге шығару қажет. Кептіру пештерінің үстінде қалған үй заттары мен басқа да жанғыш материалдар да қайғылы жағдайларға әкеледі.

Үйдегі жиһаздың орналасуын қарастырып жөн: керуелер, перделер және басқа жанғыш заттар жанып жатқан пештің қабырғаларынан кемінде бір жарым метр қашықтықта болуы керек. Отынды, басқа да жанғыш заттар мен материалдарды пештің алдына қою ақылға сыймайды – бұл да отқа жақын жерде

жануды тудыруы мүмкін.

Зақымдалған немесе қорғаныс қасиетін жоғалтқан оқшаулағышы бар сымдар мен кабельдерді пайдалану; зақымдалған розеткаларды пайдалану қауіпті.

Электр шамдары мен шырақтарды қағазбен, маталармен және басқа да жанғыш материалдармен орауға; электр қыздырғыш аспаптарын жанбайтын материалдардан жасалған тұғырларсыз пайдалануға; желіге қосылған тұрмыстық электр аспаптарын қараусыз қалдыруға болмайды.

Үйден шыққан кезде барлық электр жылыту құралдарын өшіру керек екенін есте ұстаған жөн; пештерді жағу үшін бензин, керосин және басқа да жанғыш сұйықтықтарды пайдаланбаңыз.

Жанып жатқан пешті қараусыз қалдыру немесе оларды қадағалауды жас балаларға тапсыру өте қауіпті!

Мағжан Жұмабаев ауданының төтенше жағдайлар бөлімі.

АЗАМАТТАРҒА АРНАЛҒАН ҮКІМЕТ

ЕМХАНАҒА ТІРКЕЛУДІ EGOV.KZ ПЕН EGOV MOBILE АРҚЫЛЫ ОНЛАЙН РӘСІМДЕУГЕ БОЛАДЫ

Қызмет емханаға тіркеліп, үшкелік дәрігерді таңдауға мүмкіндік береді. Таңдалған дәрігерге сәйкес медициналық қызмет көрсету аумағы жүйеде автоматты түрде көрсетіледі. Науқан қорытындылары келесі күнтізбелік жылдың 1 қаңтарынан бастап күшіне енеді. Алдыңғы ұйымнан тіркеуден шығару жаңа өтінім расталғаннан кейін автоматты түрде жүзеге асырылады.

Науқаннан тыс уақытта да поликлиниканы ауыстыруға болады. Бұл басқа елді мекенге қоныс аударғанда, жұмыс немесе оқу орнын ауыстырғанда, сондай-ақ емхана қайта ұйымдастырылған немесе жабылған жағдайда мүмкін. Мұндай жағдайда қызметті жылына бір рет қолдануға болады.

Қызметті EGOV.kz порталында пайдалану үшін:

- EGOV.kz порталында авторизациядан өтіп, «Денсаулық сақтау» бөлімін ашу қажет;
- «Емханаға тіркелу» қызметін

1 қыркүйектен 1 қарашаға дейін Қазақстанда медициналық ұйымдарға тіркеу науқаны өтеді. Осы кезеңде азаматтар өз емханасын ауыстыруға мүмкіндік алады. Бұл рәсімді толықтай онлайн режимде – EGOV.kz порталы немесе EGOV mobile мобильді қосымшасы арқылы, медициналық ұйымға бармай-ақ орындауға болады.

таңдап, қажетті өрістерді толтыру қажет;

- өтінімге қолжетімді қол қою әдістерінің бірімен қол қою қажет;
- «Көрсетілген қызметтер тарихы» бөлімінде белгіленген уақыт ішінде өтінімді өңдеу туралы хабарламамен танысуға болады.

Қызметті EGOV mobile қосымшасында пайдалану үшін:

- EGOV mobile қосымшасында авторизациядан өтіп, «ЕGov мемлекеттік қызметтері» – «Денсаулық сақтау» бөліміне өту қажет;
- «Медициналық-санитариялық алғашқы көмек көрсететін медициналық ұйымға бекіту» қызметін таңдап, қажетті деректерді енгізу қажет;
- қызметті қолжетімді қол қою әдістерінің бірімен растау қажет;
- өтінімнің өңделу мәртебесін «Қызметтер тарихы» бөлімінде қадағалауға болады.

Қызметтің жоғары сұранысқа ие екенін статистика да дәлелдейді. 2024 жылы тіркелу қызметін 3,6 млн-нан астам рет пайдаланды: олардың 2 905 013-і EGOV.kz порталында, 722 198-і EGOV mobile қосымшасында рәсімделді. 2025

Жайна СЕЙДАХМЕТ,
«Ұлттық ақпараттық технологиялар» АҚ Корпоративтік коммуникациялар департаменті.

НАЗАР АУДАРЫҢЫЗ!

15 ҚЫРКҮЙЕККЕ ДЕЙІН 250 ЖӘНЕ 270 НЫСАНДАҒЫ ДЕКЛАРАЦИЯЛАРДЫ ТАПСЫРУ ҚАЖЕТ

ҚҰРМЕТТІ МАҒЖАНДЫҚТАР!

2025 жылғы 15 қыркүйекке дейін тұрғылықты жері бойынша активтері мен міндеттемелері туралы Декларацияны (250.00 нысаны) ұсыну қажеттігін хабарлаймыз:

- шетелде мүлікке иелік ететін Қазақстан Республикасының азаматтары мен резиденттері (жылжымайтын мүлік, көлік құралдары, бағалы қағаздар, инвестициялық алтын, шетелдік компаниялардағы қатысу үлесі, тұрғын үй құрылысына қатысу үлесі, авторлық құқық объектілері, брокерлік шоттардағы ақша);
- жеке практикамен айналысатын адамдар;
- цифрлық активтерге ие Қазақстан Республикасының азаматтары мен резиденттері.

Қосымша ақпаратты 2-07-19, 2-07-71 телефондары арқылы алуға болады.

ҚҰРМЕТТІ МАҒЖАНДЫҚТАР!

2025 жылғы 15 қыркүйекке дейін тұрғылықты жері бойынша мүлік және табыс туралы Декларацияны (270.00 нысаны) ұсыну қажеттігін хабарлаймыз:

- мемлекеттік қызметкерлер, оларға теңестірілген тұлғалар және олардың жұбайлары;
- жарғылық капиталындағы үлестің 10 пайыздан астамын иеленетін заңды тұлғалардың құрылтайшылары, басшылары және олардың жұбайлары;
- жеке практикамен айналысатын адамдар;
- жеке тұлғаның өз бетінше салық салуына жататын кірісті алған тұлғалар;
- шетелік банк шоттарында ақшалай қаражаты бар адамдар;
- шетелде активтері бар адамдар;
- меншігінде цифрлық активтері бар адамдар.

Қосымша ақпаратты 2-07-19, 2-07-71 телефондары арқылы алуға болады.

Мағжан Жұмабаев ауданының мемлекеттік кірістер басқармасы.

14 ҚЫРКҮЙЕК - ОТБАСЫ КҮНІ

МЕМЛЕКЕТТІК ТІЛ - МЕНІҢ ТІЛІМ

ЖАСТАРДЫҢ БОЛАШАҒЫ - ҚАЗАҚ ТІЛІНДЕ

Қазақстан
халықтарының
тілдер күні -
бұл еліміздің
мәдени
мұрасының
бірегейлігі мен
алуан түрлілігін
көрсететін
ерекше мереке.
Бұл күні біз
қазақ тілінің
байлығын
ана емес, әр
тілдің ортақ
тарихымызға
қосқан үлесін
айта отырамыз.

КОПБАЛАМЫ ОТБАСЫ - ҚОҒАМНЫҢ АЛТЫН ДІНГЕТІ

Қыркүйек айының екінші жексенбісі - Отбасы күні. Бұл мейрам - ел бастауының негізгі саналатын отбасыларға, елдің қайыр-қамынды, аңсарын еңбегіне ерекше назар аудартатын күн. Осы мереке қыркүйектің бұл көпбалалы, еңбеккер, тәрбиелі ұрпақ өсіріп отырған бір отбасы туралы әңгімелесетіндігі. Бұл - бес баланың анасы, еңбеккер жұп - Сұрағановтар отбасы.

Тіршіліктің тірегі - еңбекте. Отағасы Жеңіс Төлегенұлы - Лебяжье ауылдық округі әкімінің аппаратында жүргізуші болып жұмыс істейді. Қайсар мінезді, сабырлы әке балаларының амандығы үшін тынымсыз еңбек етуде. Өзі ісіне жауапты, еңбеккер әке - отбасының қорғаны әрі ұл-қыздарының үлгі тұтар тұлғасы.

Отанасы Әсем Қайыргелдіқызы - Қызыл Қазақстан орталау мектебінде күзетші болып еңбек етеді. Міндетіне адал, ұқыпты, балаларына үлгі болар мейірімді ана - отбасының шуағы мен жылулығы.

Жеңіс пен Әсем - қарапайым еңбегімен отбасын асырап, балаларын адалдық пен тәртіпке тәрбиелеп отырған еңегелі ерлі-зайыптылар. Олар - бес баланың бақытты ата-анасы.

Олар әр баласына жеке көңіл бөліп, жақсы тәрбие беруге тырысуда. Мәселен, үлкен ұлдары - Төлеген Әділ, бүгінде Мағжан Жұмабаев атындағы колледждің студенті. Жауапты, салмақты, білімге құштар бозбала. Қыздардың үлкені Дәрия - Қызыл-Қазақстан ОМ 8-ші сынып оқушысы. Тәртібін, үлгерімін ерекшеленетін зерек шәкірт. Екінші қыздары Әдія - Қызыл-Қазақстан ОМ 5-ші сыныпта оқиды. Әдепті, белсенді, мектептің қоғамдық іс-шараларына жиі қатысады. Үшінші қыздары Аяулым - биыл Қызыл-Қазақстан ОМ 1-ші сыныптың табалдырығын аттады. Білімге құштар, жаңа әлемге қызығушылықпен қадам басқан балдырған. Кенже ұлдары - Арлан, жуырда екі жасқа толады. Үйдің қуанышы, барлық отбасы мүшелерінің еркесі.

Балалар ата-анасының қамқорлығын сезініп өсіп, бір-біріне мейіріммен қарайтын, ұйымшыл отбасында тәрбиеленіп келеді.

Сұрағановтар жанұясы - бірлік пен татулықтың нағыз үлгісі. Балаларға берілген тәрбие, үлкенге құрмет, кішіге ізет - олардың күнделікті өмірінің айнымас қағидасы.

Бұл ерлі-зайыптылардың отбасы - қарапайым бола тұра, үлгілі тіршілігімен көпке өнеге бола алатын жанұя.

Сұрағановтар әулеті - еліміздің демографиялық, рухани және әлеуметтік тірегіне айналып отыр.

Отбасы күні - дәл осындай еңбексүйгіш, мейірімді, тату-тәтті өмір сүріп жатқан жанұяларды бағалайтын, оларға алғыс білдіретін күн. Сондықтан бүгін сөз төңкеріс еңегелі Сұрағановтар отбасына береке мен бақ-дәулет тілейміз. Осындай үлгілі жанұяларымыз көп болсын!

Жұлдыз ҚАЮПОВА,
Құралай ауылдық кітапханасының
кітапханашысы.

Осы айтулы оқиға аясында аудандық балалар кітапханасы жастар ресурстық орталығымен бірлесіп, «Мемлекеттік тіл - менің тілім» викторинасын ұйымдастырып өткізді.

Бұл ойынның мақсаты - мемлекеттік тілге деген қызығушылықты ояту, халықтың мәдени мұрасын зерделеу арқылы патриотизмді тәрбиелеу, лингвистикалық ой-өрісін кеңейту және оқушылардың ойлау белсенділігін арттыру. Викторина нағыз лингвистикалық оқиғаға айналды, онда әрбір қатысушы өзінің білімін, ақылдылығын және командалық рухын көрсете алды.

Ойын екі тілде өтті және бірнеше турдан тұрды, олардың әрқайсысы бірегей сынақтан тұрды:

• «Екі сөзден біреуін құр»: Қатысушыларға жаңа, үшінші сөзді құрауы тиіс екі сөз ұсынылды. Бұл тур тек лексиканы ғана емес, сондай-ақ стандартты емес ойлай білуді де талап етті.

• «Ребусты ашыңыз»: Суреттер мен символдарда жасырылған шифрланған сөздер мен сөз тіркестері өздерінің анықтаушыларын күтті. Мұнда көмекке қырағылық пен қисын келді.

• «Грамматикалық арифметика»: Қатысушылар дұрыс сөзді алу үшін әріптерді жинап, алып тастау қажет болған лингвистикалық міндеттерді шешті.

• «Фразеологизмді етістікпен ауыстыру»: Бұл тур орнықты өрнектерді

білуді және олардың мағынасын дәл және қысқаша жеткізе білуді тексерді.

• «Үздік аудармашы»: Қатысушы командаларға тілдердің бір-бірін қалай толықтыратынын көрсету үшін әртүрлі тілдердегі мәтіндермен жұмыс істеу арқылы өздерінің аударма дағдыларын көрсетуге тура келді.

«Мемлекеттік тіл - менің тілім» викторинасы тек жарыс ғана емес, Қазақстанның мәдени араландығын құрметтеу, білім мен достық мерекесіне айналды. Іс-шара тілдерді үйрену - бір-бірімізді жақсы түсінуге және мықты әрі біртұтас қоғам құруға көмектесетін қызықты әрі пайдалы процесс екенін көрсетті.

Аудандық балалар кітапханасы.

ОТАН - ОТБАСЫНАН БАСТАЛАДЫ

ОТБАСЫН ҚОЛДАУ ӘРДАЙЫМ МАҢЫЗДЫ

Отбасы және отбасылық құндылықтар - бұл кез-келген адамның өмірі үшін өте маңызды. Өйткені жеке тұлғаны қалыптастыру отбасында басталады. Бұл тұлғаның үлесімді дамуы үшін аса қажет. Біздің өміріміздегі барлық маңызды нәрселер отбасымен байланысты. Сүйіспеншілік, сенім, мейірімділік, адалдық, құрмет - мықты әрі берік отбасының негізі.

Бірақ мұндай қарым-қатынастар әрқашан отбасы мүшелері арасында бола бермейді. Кейде қиындықтар мен проблемалар туындайтыны анық. Бұл отбасындағы тәрбиеге, өзін-өзі қамтамасыз етуге, балалардың қараусыз қалуына, психофизикалық зорлық-зомбылыққа, қиын өмірлік жағдайларға байланысты. Осы мәселелердің барлығын біздің ауданда жаңадан құрылған отбасын қолдау орталығы шешуге көмектеседі.

Мәселен, орталық аудандық кітапхананың оқу залында «Отбасылық құндылықтарды насихаттау, отбасылық-тұрмыстық зорлық-зомбылықтың алдын алу» тақырыбында деңгелек үстел ұйымдастырылды. Кездесуге қиын жағдайға тап болған отбасылардың ата-аналары, халықтың осал топтарының өкілдері, пробация қызметінің есебінде тұрған адамдар шақырылды.

Алдымен кездесуге қатысушылар отбасын қолдау орталығы жұмысының негізгі бағыттарымен таныстырылып, адам өміріндегі отбасының маңызды рөлі атап өтілді. Кездесу барысында аудандық ардагерлер кеңесінің төрағасы Оралбай Сағындықов, «Аманат» партиясы аудандық филиалының төрағасы Қайнолла Сматав, педагогикалық еңбек ардагері Александр Барсуков, аудандық қоғамдық кеңестің мүшесі, педагогикалық еңбек ардагері Сергей Заев, ардагерлер кеңесі төрағасының мүшесі Серік Ысқақов, аудандық білім бөлімінің қорғаншылық және қамқоршылық жөніндегі бас маманы Талғат Қарабаев, пробация қызметі бөлімінің инспекторы Мұхамедияр Исин, аудандық жұмыспен қамту және әлеуметтік бағдарламалар бөлімі басшысының орынбасары Елена Умовист сөз сөйледі.

Кездесудің барлық қатысушылары отбасы институтын нығайту қажеттілігі, отбасылық құндылықтар, отбасылық тәрбиенің қателіктері және оларды түзету мүмкіндігі туралы айтты.

Орталықты құру - халықты әлеуметтік қолдауды жақсартуға, қиын өмірлік жағдайларға тап болған азаматтарға көмек көрсетуге, сондай-ақ отбасын, ана мен баланы қорғау саласындағы мемлекеттік бағдарламаларды іске асыруға бағытталған.

Егер сіздерге консультациялық көмек, әлеуметтік, құқықтық және психологиялық қолдау қажет болса, Булаев қаласы, Мир көшесі, 8А мекен жайы бойынша жүгінуге немесе 8-776-141-06-33, 8-715-31-4-90-07 телефондарына хабарласуға болады.

Шынаррай ЖАНҒАБҰЛОВА,
отбасын қолдау орталығының
директоры.

Директор - бас редактор
Неля ГОНЧАР

Газеттің мәтіндік нөсі:
«Газета «Весты» ЖНҚ»

Редакцияның мекен жайы: 150800 Солтүстік
Қазақстан облысы, Мағжан Жұмабаев ауданы,
Булаев қаласы, Батыр Баны көшесі, 13 үй.
Тел: 2-17-49.
Басылым индексі 65360
e-mail: magzhan.zhuldizi@yandex.kz

Газет антасына
1 рет бейсенбі күні
шығады.
Жазылу индексі - 65360

«Magzhan zhuldyzy» газеті
редакцияда теріліп беттеледі.
«Северный Казахстан»
баспаханасында басылады.
(Петропавл к., Кошукон к-сі, 5 үй).
Таралымы - 600

Газет аудан «кешіні», аудандық
мәслихаттың таныстырылу бойынша
шығарылады және газеттер арқылы
мемлекеттік ақпараттық саясатты
жүргізуіне ресми басқарым болып
табылады.

Қазақстан Республикасы Ақпарат және коммуникациялар министрлігінде 2018 жылы 11 желтоқсанда есепке алынып, №17395-Г куәлігін алған. Жарнаманың мазмұны мен мәтініне жарнама беруші жауапты. Жарияланған мақала авторларының пікірлері редакция көзқарасын білдірмейді. Редакцияға жолданған қолжазбалар, хаттар «Мағжан жұлдызы» газетінің меншігіне айналады, рецензияланбайды, қайтарылмайды. Газетті жеткізін беру мәселелері жөнінде 2-17-80 телефоны бойынша аудандық пошта торабына хабарласуға болады.